

АВЛИГАТАЙ ТЭМЦЭХ ГАЗРЫН 2023 ОНЫ
ЭХНИЙ ХАГАС ЖИЛИЙН ТАЙЛАН

2023.06.23

Улаанбаатар хот

Авлигатай тэмцэх газар Авлигын эсрэг хууль, Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомж, байгууллагын стратеги төлөвлөгөө, 2023 онд дэвшүүлсэн зорилтыг ханган биелүүлэх чиглэлээр эхний хагас жилд дараахь ажил, арга хэмжээг хэрэгжүүлж ажиллалаа. Үүнд:

Нэг. Удирдлага, зохион байгуулалтын талаар:

1.1 Захиргааны удирдлагын чиглэлээр-Засгийн газраас тогтоосон журмын дагуу байгууллагын 2023 оны зорилт, 2023 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөг 2022 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтэд хийсэн хяналт-шинжилгээ үнэлгээний дүн, Авлигатай тэмцэх газрын стратеги төлөвлөгөө болон холбогдох бусад бодлогын баримт бичгүүдийг баримтлан баталж, хэрэгжилтийг зохион байгуулж ажиллалаа.

Засгийн газрын 2023 оны 49 дүгээр тогтоолоор 2023-2024 оныг “Авлигатай тэмцэх жил” болгон зарласантай холбогдуулан “Авлигатай тэмцэх таван үйл ажиллагаа”-ны хэрэгжилтийг зохион байгуулах ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнийг томилж, хариуцах ажлын чиглэлийг тодорхойлон холбогдох арга хэмжээг төлөвлөн хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна.

Тайлант хугацаанд Шувуу, Шилжүүлэн авах ажиллагаагаар гадаад улс руу оргон зайлсан этгээдүүд, оффшор бүс болон гадаад улсад нуун дарагдуулсан хууль бус хөрөнгийг илрүүлэн буцаан авчрах эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох зорилгоор Эрүүгийн хууль, Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах саналаа Хууль зүй дотоод хэргийн яаманд хүргүүлсэн. Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль”-д улс төрд нөлөө бүхий зарим этгээдэд тавих хориглолт, хязгаарлалтын зохицуулалттай холбогдох нэмэлт, өөрчлөлт оруулах саналыг уламжилсан нь УИХ-аар хэлэлцэгдэж байна.

Гадаад улс оронд хууль бус эх үүсвэрээр худалдан авсан, шилжүүлсэн хөрөнгийг тогтоох зорилгоор хөрөнгийн судалгаа хийж нэгтгээд байна. Хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны явцад гадаад улс руу оргон зайлсан нэр бүхий 32 этгээдээс оршин суугаа улс, хаяг нь тогтоогдсон 8 этгээдийг шилжүүлэн авч, мөрдөн шалгах ажиллагааг үргэлжлүүлэн явуулж байна. Оршин суугаа улс нь тогтоогдоогүй байгаа 24 этгээдийг эрэн сурвалжлах ажлыг эрчимжүүлэн ажиллаж байна.

Шилэн ажиллагааны хүрээнд Төсвийн хөрөнгө, төрийн худалдан авах ажиллагаа, тендерийн дагуу хийгдэж байгаа бүтээн байгуулалт, барилга, дэд бүтэц, хот тохижилтын ажлын талаарх мэдээллийг тухайн газар дээр олон нийтэд ил тод байрлуулахтай холбоотой зохицуулалт, стандартыг бий болгож, хэрэгжүүлэх зорилгоор Стандарт хэмжил зүйн газар, Барилгын хөгжлийн төв, Нийслэлийн хөрөнгө оруулалтын газар, Нийслэлийн авто замын газрын албан тушаалтнуудыг оролцуулсан хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, хэлэлцүүлгээс хамтарсан ажлын хэсэг байгуулан ажиллаж байна.

Шүүр ажиллагааг хэрэгжүүлэх зорилгоор авлигын гэмт хэрэгт ял шийтгүүлсэн этгээдийн мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийж, авлигын гэмт хэрэгт ял шийтгүүлсэн, нийтийн албанд ажиллаж байгаа албан тушаалтны мэдээллийг ЗГХЭГ-т хүргүүлсэн. 2022, 2023 оны эхний 6 сарын байдлаар хувийн ашиг сонирхлын урьдчилсан мэдүүлэг хянуулалгүй, хууль зөрчсөн 744 албан тушаалтны судалгааг гаргаж, холбогдох арга хэмжээ авахаар ажиллаж байна.

2023 оны 05 дугаар сарын 19-ны өдөр Монгол Улс, БНКаЗУ хоёр орны авлигын гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх сайн туршлагыг солилцох, авлигатай тэмцэх байгууллагын цаашдын хамтын ажиллагааг өргөжүүлэн хөгжүүлэх чиглэлээр хамтран ажиллахаар “Харилцан ойлголцлын санамж бичиг”-ийг байгууллаа.

“Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөр-Авлигатай тэмцэх үндэсний стратеги (2023-2030)”-ийг Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль, Авлигын эсрэг хуулийг үндэслэн Монгол Улсын дунд хугацааны хөгжлийн зорилтот хөтөлбөрүүдийн хэрэгжилтийн хугацаатай нийцүүлж, мөн төрийн болон төрийн бус байгууллага, иргэд, олон нийтийн саналыг тусган 10 зорилго, 45 зорилт, 225 ажил арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр боловсруулж, төсөлд үр нөлөөний үнэлгээ, зардлын тооцоог Олон улсын хөгжлийн эрх зүйн байгууллагын дэмжлэгтэйгээр гүйцэтгэн уламжилсан. Засгийн газраас тус хөтөлбөрийг батлах тухай УИХ-ын тогтоолын төслийг УИХ-д өргөн мэдүүлсэн ба Хууль зүйн байнгын хороогоор тус тогтоолын төслийн анхны хэлэлцүүлэг хийгдээд байна.

Дэлхийн банк болон Монгол Улсын Засгийн газар хоорондын Ухаалаг засаг төслийн хүрээнд Байгууллагад ашиглагдаж байгаа meduuleg.iaac.mn, iad.iaac.mn; [e-office, smart.iaac.mn](mailto:smart.iaac.mn), search.iaac.mn, hasxom.iaac.mn гэх цахим системүүдийг интеграцичлах, үйл ажиллагааг хөнгөвчлөх, мэдээллийн аюулгүй байдлыг хангах, тоног төхөөрөмжийг шинэчлэх, системийн хэвийн найдвартай аюулгүй байдлыг хангах ажлыг 2022 оны 12 дугаар сараас эхлүүлсэн ба энэ хүрээнд системийг 2 үе шаттай хэрэгжүүлж байна. Төслийн 1 дүгээр үе шатанд meduuleg.iaac.mn системийг шинэчлэн хөгжүүлэх зөвлөх үйлчилгээг хэрэгжүүлж, үр дүнг хүлээн авсан бөгөөд программыг турших, боловсронгуй болгох ажил үргэлжилж байна. Төслийн 2 дугаар үе шатанд хийгдэх хяналт шалгалтын цогц систем болон шаардлагатай тоног төхөөрөмжийг худалдан авах ажлын даалгаврыг боловсруулж, Дэлхийн банк, Цахим хөгжил харилцаа холбооны яаманд хүргүүлээд байна.

Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөр, түүнийг хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөнд тусгагдсан арга хэмжээг зохион байгуулж, үр дүнг олон нийтэд мэдээлэхийн зэрэгцээ хэрэгжүүлэгч байгууллагуудын үйл ажиллагааг улсын хэмжээнд уялдуулан зохицуулах, зөвлөмж өгөх, мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх, хяналт тавих, тайлан мэдээг нэгтгэх, хяналт, шинжилгээ-үнэлгээ хийх ажлыг гүйцэтгэлээ.

Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийн 2017-2022 оны хэрэгжилтэд хийсэн хяналт шинжилгээ, үнэлгээгээр гүйцэтгэл 75.8 хувьтай байлаа.

“Монгол Улсын авлигатай тэмцэх хууль тогтоомжийн хэрэгжилт, авлигын ерөнхий нөхцөл байдал”-ын талаарх мэдээлэл, Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийн нэгдсэн тайлан, түүнд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийсэн мэдээллийг эмхэтгэн Авлигын эсрэг хуулийн 26 дугаар зүйлийн 26.1-д заасныг баримтлан Улсын Их Хурал, Засгийн газар, яам, агентлаг, аймгийн Засаг дарга, ИТХ-ын дарга болон холбогдох бусад байгууллага, албан тушаалтанд хүргүүлэв.

НҮБ-ын Мансууруулах бодис, гэмт хэрэгтэй тэмцэх албанаас Авлигын эсрэг НҮБ-ын конвенцын II болон V бүлгийн Монгол Улстай холбогдох хэрэгжилтийн хураангуй тайлангийн төслийг хүлээн авч, холбогдох мэдээллийг хүргүүлэх зэргээр дэмжлэг үзүүлж ажилласан бөгөөд НҮБ-аас баталсан конвенцын хэрэгжилтийн хураангуй тайланг хүлээн аваад байна.

Эрүүгийн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хууль, Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн, Төрийн болон орон нутгийн өмчит компанийн тухай хуулийн төслийн, Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн, Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн, Шүгэл үлээгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төслийн дэд ажлын хэсгийн Монгол Улс Цахим гэмт хэргийн тухай Будапештийн конвенцид нэгдэж орох шаардлагатай эсэх талаар санал, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий ажлын хэсгийн, “УИХ-аас гүйцэтгэх ажилд тавих хяналтын тухай хууль”-ийн төсөл боловсруулахад мэргэжил, арга зүйн зөвлөгөө өгөх чиг үүрэг бүхий ажлын хэсгийн, “Спорт дахь допингийн эсрэг үндэсний зөвлөл”-ийн, Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай тухай хуулийг дагалдан гарах эрхийн акт боловсруулах, Гэмт хэрэгт хохирох эрсдэлийн судалгааны үзэл баримтлал, асуулга, асуулгыг нөхөх зааврыг боловсруулах чиг үүрэг бүхий ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд нэр бүхий албан хаагчид ажиллаж байна.

Авлигын эсрэг хууль, Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуульд заасныг баримтлан байгууллагын мэдүүлэг гаргавал зохих албан хаагчдын 2022 оны мэдүүлгийн бүрдүүлэлтийн үйл ажиллагаа болон албан тушаалтнуудын 2022 оны хувийн ашиг сонирхлын мэдүүлэг болон хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийг шинэчилсэн бүртгэлийн тухай мэдээллийг Улсын Их Хурлын Хууль зүйн Байнгын хороонд, мөн Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2018 оны 01 дүгээр сарын 23-ны өдрийн 05 дугаар зарлигаар баталсан “Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын Зөвлөлийг мэдээллээр хангах журам”-ын хавсралтын 1 дүгээр зүйлийн 1.7 дахь хэсэгт заасныг үндэслэн “Төрийн албан хаагчдын хувийн ашиг сонирхлын мэдүүлэг болон хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийн бүрдэлт, явц байдлын талаар”, мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулсан авлига, албан тушаалын гэмт хэргийн талаарх танилцуулах тойм мэдээг Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлд, ХАСХОМ-ийн тайлан, мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулсан гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээлэл, гэмт хэргийн статистик мэдээг боловсруулан Үндэсний статистикийн хороонд тус тус хүргүүлж, хуулийн хэрэгжилтийг ханган ажилласан.

Эрүүгийн хуульд хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль, Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль, Хөрөнгө оруулалтын тухай хууль (шинэчилсэн найруулга)-ийн болон холбогдох хууль, журмын төсөлд тусгавал зохих саналуудыг боловсруулан ХЗДХЯ болон эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтанд уламжлав.

Үндэсний аудитын газраас Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн 2022 оны жилийн төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудитын шалгалтаар “Зөрчилгүй” дүгнэгдлээ.

2023 оны эхний хагас жилд иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагатай хамтран ажиллах чиглэлээр 160 гэрээ байгуулж, тодорхой ажил үйлчилгээ авсан байна.

1.2 Байгууллагын хэмжээнд 2023 оны эхний хагас жилд иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага, албан тушаалтнаас гаргасан 2003 гомдол, мэдээлэл хүлээн авснаас Мөрдөн шалгах хэлтэст 1024 буюу 51.1 хувь, Хяналт шалгалт, дүн шинжилгээний хэлтэст 559 буюу 28.0 хувь, Гүйцэтгэх ажлын хэлтэст 258 буюу 13.0 хувь, Урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх хэлтэст 116 буюу 5.8 хувь, Аюулгүй байдал, хяналт шалгалт, нууцын албанд 45 буюу 2.2 хувь нь тус тус хуваарилагдан хянан шалгагдсан байна.

Өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал, өргөдөл, гомдол, мэдээлэл 671 нэгжээр буюу 50.5 хувиар, гэмт хэргийн талаар гомдол, мэдээлэл 342 нэгжээр буюу 36.4 хувиар, нийтийн албан тушаалтны хүнд суртал, ёс зүйн талаарх гомдол 2.1 дахин, авлига, ашиг сонирхлын зөрчлийн талаарх гомдол мэдээлэл 240 нэгжээр буюу 75.2 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

*Хүснэгт 1. Хүлээн авсан өргөдөл, гомдол, мэдээлэл
(хэлтэс, албаар, тоогоор, өмнөх оны мөн үетэй харьцуулсан дүнгээр)*

Д/д	Үзүүлэлт	2022 оны эхний хагас жил	2023 оны эхний хагас жил	2023% 2022
1	Урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх хэлтэс	54	116	2.1*
2	Хяналт шалгалт, дүн шинжилгээний хэлтэс	319	559	175.2
3	Мөрдөн шалгах хэлтэс	829	1024	123.5
4	Гүйцэтгэх ажлын хэлтэс	111	258	2.3*
5	Аюулгүй байдал, хяналт шалгалт, нууцын алба	17	45	2.6*
6	Тамгын хэлтэс	1	1	100.0
	Нийт	1331	2003	150.5

1.3 Албан хаагчдын мэргэжлийн ур чадварын түвшинг дээшлүүлж, гадаад орны туршлагаас суралцуулах чиглэлээр: Албан хаагчдын мэргэжлийн мэдлэгийг дээшлүүлэх чиглэлээр гадаад улс орон, олон улсын байгууллагаас зохион байгуулагдсан сургалтуудад

албан хаагчдыг өргөнөөр хамруулах бодлого баримтлан ажиллалаа. 2023 онд дараах сургалтуудад албан хаагчид (биечлэн болон цахимаар)-ыг хамруулан суралцуулав. Үүнд:

- Дэлхийн Банк, НҮБ-ын Мансууруулах бодис, гэмт хэрэгтэй тэмцэх албаны хамтарсан "Хулгайлагдсан хөрөнгийг буцаан авах санаачилга (StAR)" хөтөлбөрийн хүрээнд 2023 оны 3 дугаар сарын 13-ны өдөр "Үндэстэн дамнасан гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор хуулийн этгээд, эрх зүйн бусад бүтцүүдийг хянан шинжлэх нь" (Эцсийн өмчлөгчийг тодорхойлох) сэдэвт вебинарт 30 албан хаагчийг;

- АНУ-ын ЭСЯ-аас 2023 оны 04 дүгээр сарын 17-28-ны өдрүүдэд зохион байгуулсан "Цахим гэмт хэргийн мөрдөн шалгах ажиллагаа" сэдэвт сургалт (цахим)-д 2 албан хаагчийг;

- АНУ-ын Хууль Сахиулах Олон Улсын Академиас 2023 оны 04 дүгээр сарын 30-ны өдрөөс 05 дугаар сарын 07-ны өдрүүдэд Тайланд Улсад зохион байгуулсан "Хөрөнгө буцаах ажиллагаа ба мөнгө угаах гэмт хэрэгтэй тэмцэх нь" сэдэвт сургалт (цахим)-д 2 албан хаагчийг;

- АНУ-ын Төрийн департаментын Аюулыг бууруулах хамтын ажиллагааны алба, Номхон далайн баруун хойд эргийн үндэсний лаборатори (PNNL) болон Дэлхийн гаалийн байгууллагын (ДГБ) мэргэжилтнүүдтэй хамтран 2023 оны 05 дугаар сарын 1-3-ны өдрүүдэд зохион байгуулсан "Цөмийн зэвсгийг үл дэлгэрүүлэх, хориг арга хэмжээнээс зайлсхийхийн эсрэг болон Мөнгө угаах явдалтай тэмцэх нь" сэдэвт сургалт (цахим)-д 3 албан хаагчийг;

- НҮБ-ын Мансууруулах бодис, гэмт хэрэгтэй тэмцэх албаны Авлигатай тэмцэх хууль сахиулах байгууллагын дэлхийн сүлжээнээс 2023 оны 05 дугаар сарын 31, 2023 оны 06 дугаар сарын 06-ны өдрүүдэд зохион байгуулсан "Криптовалют", "Кэйс судлал" сэдэвт сургалт (цахим)-д 5 албан хаагчийг;

- 2023 оны 05 дугаар сарын 31-ний өдрөөс 06 дугаар сарын 02-ны өдрүүдэд зохион байгуулагдсан Ази, Номхон далайн орнуудын хөрөнгө буцаах байгууллага хоорондын сүлжээ (ARIN-AP)-ний бүс нутгийн хууль сахиулах албан хаагчдын сургалтад 2 албан хаагчийг хамруулан суралцуулав.

Дэлхийн банк болон НҮБ-ын Мансууруулах бодис, гэмт хэрэгтэй тэмцэх албаны Хулгайлагдсан хөрөнгө буцаах санаачилга (StAR)-тай хамтран тус санаачилгын зөвлөх багш, санхүүгийн салбарын ахлах шинжээч Найжел Бартлетт, Лиза Боствик, Жонатон Бентон, Фредерик Раффрэй нарын 2023 оны 5 дугаар сарын 15-ны өдрөөс 19-ний өдрүүдэд удирдан зохион байгуулсан "Санхүүгийн мөрдөн шалгах ажиллагааны сургагч багш бэлтгэх сургалт"-ад ЦЕГ, УЕПГ, ДХИС болон Авлигатай тэмцэх газрын нийт 26 албан хаагчийг хамруулан зохион байгуулсан нь үр дүнтэй сургалт боллоо.

Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллагын Истанбулын авлигатай тэмцэх 5 дугаар шатны мониторингийн асуумжийн дагуу төрийн болон бусад байгууллагуудаас ирүүлсэн холбогдох мэдээллийг нэгтгэн боловсруулж, хүргүүлээд байна.

Хоёр: Авлигаас урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх ажлын талаар:

2.1 Авлигын эсрэг хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.1 дэх хэсэгт заасан "улсын хэмжээнд авлигын эсрэг олон нийтийг соён гэгээрүүлэх, урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохион байгуулах, үйл ажиллагааг нь уялдуулан зохицуулах, нэгдсэн хөтөлбөр боловсруулах, арга зүйн удирдлагаар хангах, хэрэгжилтэд нь хяналт тавих" чиг үүргийн хүрээнд доорх ажлуудыг хийж гүйцэтгэлээ.

Иргэдэд авлигыг үл тэвчих, үл эвлэрэх хандлагыг төлөвшүүлж, авлига, ашиг сонирхлын зөрчлийн хажуугаар дуугүй өнгөрөхгүй байх, авлигатай тэмцэхэд хүн бүрийн оролцоо чухлыг сурталчлах, оролцоог нэмэгдүүлэх замаар хүнд суртал, чирэгдэл, сонирхлын зөрчил, авлигын эрсдэлийг бууруулах, Засгийн газрын Авлигатай тэмцэх таван үйл ажиллагааны хүрээнд шүгэл үлээхийг уриалсан "Үгүй гэж хэлээд өөрчилье" уриатай авлигын эсрэг "...Нэгдье" соён гэгээрүүлэх аяныг улсын хэмжээнд зохион байгуулав.

Энэхүү аянд Засгийн газрын гишүүд, яам, агентлагийн удирдлага, нутгийн өөрөө удирдах болон захиргааны байгууллага, албан хаагчид, Соёл урлагийн их сургууль, Үндэсний Батлан хамгаалахын их сургууль, Дотоод хэргийн их сургууль, МҮХАҮТ-ын дэргэдэх Бизнесийн ёс зүйн төв, Монголын хөлбөмбөгийн холбоо, Олон суваг дамжуулагчдын холбоо, Бэлтгэл офицерын соёмбо холбоо зэрэг ТББ, CU, GS25, Caffè bene, TOM N TOMS, Ice mark, Номин, Имарт, Сансар сүлжээ зэрэг дэлгүүр, , Гэрэл медиа холдинг, Мобиком, Скайтел, Жмобайл, Зүүн Мандал Агро, Сүү, Шунхай, Магнай трэйд, Петровис, ЖиСиДеКо, ДиЭмСкай зэрэг хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгж, байгууллагууд хамтран ажиллалаа.

Аяны хүрээнд инфлүсер (нөлөөлөгч), маркетингийн агентлагуудыг татан оролцуулж, тэднээр дамжуулан авлигын эсрэг олон нийтийг уриалсан, түүний хор хөнөөлийг таниулсан агуулга бүхий 7 видео контент, 4 нийтлэл, 1 пранк, 1 санал асуулга, 1 судалгаа, мэдээллийг тэдгээрийн цахим хуудсаар дамжуулан олон нийтэд сурталчлах ажлыг зохион байгуулж, авлигын эсрэг “Нэгдье” нөлөөллийн аянд төр, хувийн хэвшлийн байгууллага нэгдэж буйг харуулсан 2 минутын цуврал 12 контент хийж, Улс төрд нөлөө бүхий болон олны танил хүмүүсээр аянд нэгдэхийг уриалсан сэтгэгдэл бүхий 10 цуврал видео, нийт 22 төрлийн видео хийж аяныг сурталчилсан байна. Мөн 20 социал постерын загвар боловсруулан олон нийтэд цувралаар хүргэв.

Олон улсын хүүхдийн эрхийг хамгаалах өдрийг тохиолдуулан “Ирээдүйнхээ төлөө НЭГДЬЕ” өдөрлөгийг 2000 гаруй иргэн оролцуулж, Сүхбаатарын талбай, Үндэсний цэцэрлэгт зохион байгуулж, иргэд, олон нийтэд авлигыг мэдээлэх, авлигын хор хөнөөлийг ухуулан таниулах агуулга бүхий 10000 ширхэг брошюр, зурагт хуудас зэргийг тараасан.

2023 оны 06 дугаар сарын 03-ны өдөр зохион байгуулагдсан “Авто машингүй өдөр” Нийслэлийн Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах салбар зөвлөл болон Нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газартай хамтран “Улаанбаатар марафон-2023” арга хэмжээг “Эрүүл бие, эрүүл нийгмийн төлөө НЭГДЬЕ” уриан дор хамтран зохион байгуулав. Тус марафонд 5000 гаруй иргэнийг хамруулж, өдөрлөгийн арга хэмжээний зохион байгуулалтын арга хэмжээнд 200 гаруй оюутан, залуусыг оролцуулав.

Сэлэнгэ аймгийн Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх салбар зөвлөлтэй хамтран Сэлэнгэ аймагт “Эрүүл бие, эрүүл нийгмийн төлөө НЭГДЬЕ” уриан дор зохион байгуулав.

“Шударга ёсны үзэл санааг төлөвшүүлэн, олон нийтийг соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааг үе шаттай зохион байгуулж, авлигын эсрэг боловсролыг дээшлүүлэх зорилгоор 2022 онд нийслэлийн болон орон нутгийн ерөнхий боловсролын 10 сургуульд байгуулсан “Шударга ёсны клуб”-ын үйл ажиллагааг Сонгинохайрхан дүүргийн ерөнхий боловсролын 65 дугаар сургууль дэмжиж, “Шударга ёсны клуб”-ыг байгуулан Бангладеш улсын “Эхчүүдийн уулзалт” тэргүүн туршлагыг нэвтрүүлсэн.

Хэнтий аймгийн Бор-Өндөр сумын Бор-Өндөр цогцолбор сургуулийн 10-11 дүгээр ангийн 25 сурагчдыг хамруулан “Шударга ёс ба тэгш боломж” сэдэвт хэлэлцүүлэг амжилттай зохион байгуулж, цаашид бага, дунд, ахлах ангийн сурагчдад сургалт хийхээр төлөвлөөд ажиллаж байна.

Анагаахын шинжлэх ухааны үндэсний их сургуулийн харьяа Сувилахуйн сургуулийн 150 гаруй оюутан, Дотоод хэргийн их сургуулийн 500 гаруй оюутныг хамруулсан “Өнөөдрийг маргаашийн бахархал болгоё” соён гэгээрүүлэх өдөрлөгийг амжилттай зохион байгуулсан ба их, дээд сургуулиудад “Шударга ёсны клуб” байгуулах санал хүргүүлснээр Дотоод хэргийн их сургууль, Үндэсний батлан хамгаалахын их сургууль, ШУТИС-ийн харьяа Хэрэглээний шинжлэх ухааны сургууль, МУИС-ийн Бизнесийн сургуулиудад байгуулахаар боллоо.

Төрийн байгууллагын 2022 оны авлигын эсрэг үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний биелэлтийг үнэлэх ажлыг зохион байгуулав. 2022 онд аймаг, нийслэлийн ЗДТГ-ын авлигын эсрэг үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн үнэлгээний дундаж 70.1 хувь, яамдынх 55.7 хувь, агентлагууд 53.2 хувьтай үнэлэгдэв. 2023 онд авлигын эсрэг үйл ажиллагааны төлөвлөлт хийхдээ нийтлэг байдлаар хэрэгжүүлбэл зохих 5 зорилт, 14 арга хэмжээг санал болгож, нэмэлтээр хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөг цахим санд байршуулах талаар видео хичээл боловсруулж хүргүүлэх зэргээр төрийн байгууллагуудыг мэргэжил, арга зүйн зөвлөгөөгөөр ханган ажиллаж байна.

2.2 Авлигын эсрэг хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.2 дахь хэсэгт заасан “авлигын эсрэг олон нийтийг соён гэгээрүүлэх, урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохион байгуулах, үйл ажиллагааг нь уялдуулан зохицуулах талаар аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг дэх гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх орон тооны бус зөвлөлд үүрэг, чиглэл өгөх;” чиг үүргийн хүрээнд:

Нийслэлийн Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах салбар зөвлөлийн 2023 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд санал өгч, төлөвлөгөөнд “Иргэд олон нийтэд авлигын эсрэг хууль тогтоомж, Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааг сурталчлах, авлигын эсрэг үйл ажиллагаанд тэдний оролцоог нэмэгдүүлэх чиглэлээр өдөрлөг, арга хэмжээ зохион байгуулах” ажлыг тусгуулан хэрэгжилтийг зохион байгуулав.

Авлигын эсрэг хуульд заасан чиг үүргийн хүрээнд 21 аймгийн Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах салбар зөвлөл, Засаг даргын Тамгын даргын төлөөлөл болон сургагч багш нарыг оролцуулан цахим уулзалтыг хийж, 2023 онд сургалт, сурталчилгааг зохион байгуулах чиглэлээр санал солилцож, хамтран ажиллаж байна.

Авлига, албан тушаалын гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх дэд зөвлөлийн 2023 оны анхдугаар хуралдааныг зохион байгуулж, 2023 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний төслийг танилцуулж, батлуулах, дэд зөвлөлийн гишүүдийн бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулах асуудлыг хэлэлцүүлэв. Хуралдаанаар гарсан шийдвэрийг үндэслэн төлөвлөгөөнд холбогдох саналыг тусгахаар ажиллаж байна.

2.3 Авлигын эсрэг хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.4 дэх хэсэгт заасан “төрийн бус байгууллага, иргэдээс авлигатай тэмцэх талаар явуулж байгаа үйл ажиллагаа, гаргасан санал, санаачилгыг дэмжин туслах, тэдний оролцоог нэмэгдүүлэх зохион байгуулалтын арга хэмжээ авах;” чиг үүргийн хүрээнд авлигын эсрэг хууль тогтоомж болон Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хангах, авлигаас урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх чиглэлээр иргэн, төрийн болон төрийн бус байгууллагатай хамтарч ажиллаж байна.

Тухайлбал, 2023 оны эхний хагас жилд Авлигын гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, олон нийтийг соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагаанд сэтгүүлч, хэвлэл мэдээллийн байгууллагыг татан оролцуулах, хамтран ажиллах хүрээнд олон улсад нэвтэрсэн, хүнд бус асуудалд чиглэж, учир шалтгааныг тодруулан шийдэх гарцыг бодит жишээ баримтаар үлгэрлэж харуулах буюу шийдлийн сэтгүүл зүйн шинэ чиг хандлагыг танилцуулах, арга туршлагыг нь нэвтрүүлэх зорилгоор МУИС-ийн Сэтгүүл зүй, олон нийтийн харилцааны тэнхимтэй хамтран “Асуудлаас шийдэл рүү” сургалтыг зохион байгууллаа. Сургалтыг “Шийдлийн сэтгүүл зүйн олон улсын байгууллага”-ын сургагч багш Жей Марлон Карр удирдан явуулж, нийт 86 сэтгүүлчийг хамруулав.

МУИС-ийн Сэтгүүл зүй, олон нийтийн харилцааны тэнхимтэй хамтран “Даяаршлын үеийн хэвлэл мэдээлэл ба олон нийтийн харилцаа” (Global media and Mass communication) сэдэвт олон улсын эрдэм шинжилгээний хурлыг зохион байгуулав. Олон улсын хуралд Монгол, АНУ, Их Британи, Герман, Итали, Дани, Унгар, Хятад, Орос, Энэтхэг, Антигуа ба Барбуда зэрэг 11 улсын их, дээд сургуулийн эрдэмтэн, судлаачид оролцож, даяаршлын үеийн сэтгүүл зүйн сорилт, хуурамч мэдээллээс зайлсхийх шалтгаан, асуудлын биш шийдлийн сэтгүүл зүйд шилжих, өнөөгийн хэвлэл мэдээллийн орчин, сэтгүүлчийн үйл ажиллагаан дахь технологийн онцлог, цахим сэтгүүл зүйн хөгжил, нийгмийн сүлжээний нөлөө зэрэг олон сонирхолтой сэдвээр нийт 15 илтгэл хэлэлцүүлсэн.

Энэ хүрээнд Өдрийн сонин, Өглөөний сонин, Өнөөдөр, Зууны мэдээ, Монголын мэдээ, Үндэсний шуудан зэрэг 6 өдөр тутмын сонин, Zarig.mn, Zindaa.mn, Zuv.mn, Tsahuir.mn, Ergelt.mn, Ikon.mn, Gogo.mn, News.mn, Eguur.mn, Isee.mn зэрэг 10 сайтад 2018, 2020, 2022 онд нийтлэгдсэн авлига, ашиг сонирхлын сэдэвт мэдээ, мэдээллийн дата цуглуулан боловсруулж, дүн шинжилгээ хийж, “Өдөр тутмын сонинууд болон мэдээллийн сайтууд дахь авлигын сэдэвт мэдээлэлд хийсэн судалгаа”-ны үр дүнг хэлэлцүүлэн “The International journal of global media and mass communication conference” олон улсын сэтгүүлд тус үр дүнг нийтлүүлээ.

“Монголын хөл бөмбөгийн холбоо” ТББ-тай хамтран ажиллах “Санамж” бичгийн хүрээнд сурталчилгааны материалыг байршуулах, шүүгч, дасгалжуулагч, тоглогч, ахмад тоглогч болон үе үеийн төлөөлөл, багийн тамирчид оролцсон авлигын эсрэг аяны уриалга бүхий (1мин 13сек) шторк хийж, тус холбооны пэйж хуудсанд (Mongolian Football Federation) байршуулан олон

нийтэд түгээн сурталчлах ажлыг хамтран зохион байгууллаа. Мөн тус холбооноос зохион байгуулсан "Mobi Premiere League" 23 дугаар тойргийн ээлжит тоглолтын үеэр Спорт дахь авлига, эрх зүйн зохицуулалт, Авлигатай тэмцэх Үндэсний хөтөлбөр, Шүгэл үлээгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төсөл, шүгэл үлээхийн ач холбогдлыг иргэд, олон нийтэд сурталчлан таниулах, авлига, ашиг сонирхол, шударга бус зүйлийн эсрэг нэгдэх агуулга бүхий ярилцлагыг тоглолтын үеэр шууд эфирээр нийтийн хүртээл болгосон.

Байгаль орчны чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг "Хил хязгааргүй алхам" Төрийн бус байгууллагатай хамтран "Байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээлтийн тусгай сангийн хөрөнгө, захиран зарцуулалт"-ын сэдвээр хэлэлцүүлэг зохион байгуулахаар бэлтгэл ажлыг хангаж байна.

"Монголын шүүгчдийн холбоо" ТББ-тай хамтран шүүх эрх мэдлийн болон хууль сахиулах байгууллагын шударга, ил тод, хараат бус байдлыг бэхжүүлэх, авлигын эсрэг хамтын ажиллагааг сайжруулах, шүүхэд итгэх олон нийтийн итгэлийг нэмэгдүүлэх, төөрөгдлийг арилгаж, ойлгуулах агуулга бүхий постер бүтээх ажлын хүрээнд 8 төрлийн постерын эхийг боловсруулан хэвлэлтэд шилжүүлж, байршуулах ажлыг зохион байгуулав.

Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яамтай хамтран ажиллах төлөвлөгөөний дагуу И-Монгол академи УТҮГ-тай хамтран хүнд суртал, албан хаагчийн ёс зүйн талаар мэдээлэх, төрийн үйлчилгээнд мониторинг хийх зорилготой "Тоншуул" аппликэйшнийг "Товш" болгон өөрчилж, хөгжүүлэлтийн ажлыг хийж байна. Аппликэйшны "дизайны ажлыг "И-Монгол" академи УТҮГ-ын багтай хамтран гүйцэтгэж, Playstore, Appstore-т байршуулан хэвийн ажиллагааг хангаж байна. Аппликэйшнд одоогоор 1900 гаруй байгууллага бүртгэлтэй байгаа бөгөөд бүх төрийн байгууллагыг нэмж бүртгэх ажлыг зохион байгуулж байна. Аппликэйшнийг "И Монгол" академи УТҮГ-ын тусламжтайгаар 3 дугаар улиралд багтаан хэрэглээнд бүрэн нэвтрүүлэхээр ажиллаж байна.

2.4 Авлигын эсрэг хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.4.2 дахь хэсэгт заасан "авлига гарч болох нөхцөл боломж бүрдүүлсэн гэж үзвэл төрийн байгууллага, албан тушаалтны гаргасан тушаал, шийдвэр, журам, дүрмийг хянаж хүчингүй болгуулах санал боловсруулж эрх бүхий байгууллагад оруулах" чиг үүргийг хангах хүрээнд:

Тайлант хугацаанд Авлигатай тэмцэх газрын даргын 2017 оны А/183 дугаар "Заавар батлах тухай" тушаалаар баталсан "Төрийн байгууллага, албан тушаалтны гаргасан тушаал, шийдвэр, дүрэм, журмыг хянах заавар"-ын дагуу нийт 12 салбарт хамаарах 36 шийдвэр, дүрэм, журмыг хянаснаас 32 нь хэм хэмжээний актад тавигдах ерөнхий ба тусгай шаардлагыг хангаагүй нөхцөл байдал тогтоогдсон. Иймд тухайн дүрэм, журмыг бүхэлд нь хүчингүй болгох тухай 10, 25 актыг хуульд заасан шаардлага хангуулах саналыг хүргүүлж, хэрэгжилтэд нь хяналт тавин ажиллаж байна. Хүргүүлсэн саналын дагуу 2 шийдвэр хүчингүй болж, 2 шийдвэрийг хуульд нийцүүлэх арга хэмжээ авч байгаа тухай хариу ирүүлээд байна.

"Дипломат байгууллагын үйлчилгээг эрхлэх газар" ТӨҮГ, "Биокомбинат" ТӨХК, Дархан-Уул аймгийн "Дархан-Ус суваг" ХХК зэрэг 9 байгууллагын албан хаагч, ажилтны ёс зүйн дүрмийг хуульд заасан үндэслэлээр хянаж, холбогдох саналыг хүргүүлэв.

2.5 Авлигын эсрэг хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.5 дахь хэсэгт заасан "Авлигын нийгмийн хор аюулыг олон нийтэд ухуулан сурталчлах ажлыг тасралтгүй явуулах, олон нийтийн авлигын талаархи мэдлэгийг дээшлүүлэх, түүнтэй тэмцэх арга барилд сургах ажлыг зохион байгуулах чиглэлээр сургалт, сурталчилгаа хийх" чиг үүргийн хүрээнд дараахь ажил, арга хэмжээг зохион байгуулав. Үүнд:

Соёл, урлагийн их сургуулийн Дүрслэх урлагийн академитай хамтран тус сургуулийн багш, оюутнуудын дунд "110 Шударга бусыг мэдээлье" сэдэвт шилдэг постер шалгаруулах уралдааныг зарласан бөгөөд тус уралдаанд 14 багш, оюутан 17 бүтээл ирүүлснээс "Боломжоо булаалгахгүй" бүтээлийг шалгаруулж, АТГ-Олон нийтийн төв, Дүрслэх урлагийн академийн пэйж хуудсанд байршуулан олон нийтэд түгээн сурталчлах ажлыг зохион байгууллаа.

Тайлант хугацаанд авлигын эсрэг олон нийтийг соён гэгээрүүлэх, авлигын эсрэг хууль тогтоомжийг ухуулан сурталчлах, авлигын нийгмийн хор аюулыг тайлбарлан таниулах зорилгоор 33 видео контент, шторк, бүтээж, гудамж талбай, үйлчилгээний газар, олон нийтийн

газарт байршуулахаас гадна нийтийн сүлжээ, хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр дамжуулан олон нийтэд түгээх, сурталчилж байна.

Радиогийн нэвтрүүлгээр дамжуулан иргэдийн авлигын эсрэг мэдлэг, мэдээллийг дээшлүүлж, иргэдийн оролцоог хангаж, авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэхтэй холбоотой мэдээллийг хүргэх зорилгоор Дэлхийн монголчуудын радио-“MGL” радиотой хамтран авлигаас урьдчилан сэргийлэх, түүний хор хөнөөлийг танин мэдүүлэх чиглэлээр “Нэг дусал” контентыг нэг удаад 3 минут үргэлжлэхээр бэлтгэн өдөрт 9 удаагийн давталтайгаар сонсогчдод хүргэж байна. Тайлант хугацаанд 140 сэдвийн хүрээнд контентыг цувралаар хүргэсэн байна.

МҮОНТ-тэй хамтран 14 хоног тутам “АТГ-ын мэдээлэл” нэвтрүүлгийг 20 минутаар бэлтгэн тогтсон цагт орон даяар түгээж байна. Тайлант хугацаанд 11 удаагийн дугаарыг тодорхой сэдвээр бэлтгэн МҮОНТ төдийгүй Малчин, Лайв телевизээр болон байгууллагын фэйсбүүк, пейж хуудсаар, мөн нэг нэвтрүүлэгт тогтмол 2 дотоод, 2 гадаад видео дүрстэй мэдээг бэлтгэн нэвтрүүлж байгаа бөгөөд тайлант хугацаанд нийт 44 мэдээг олон нийтэд хүргэсэн байна. 4 удаагийн подкастыг бүтээв.

Авлигын хор аюулыг ухуулан таниулах, авлигын эсрэг хууль тогтоомжийг сурталчлах зорилгоор төрийн болон төрийн бус байгууллагатай хамтран 116 удаагийн сургалтыг цахимаар болон танхимаар зохион байгуулж, 17871 хүнийг хамруулснаас төрийн болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдэд 107 удаагийн сургалтад 17015 хүнийг, хувийн хэвшлийн байгууллагад зориулсан 4 удаагийн сургалтад 172 хүнийг, оюутан залуус, иргэдэд зориулсан 3 удаагийн сургалтад 543 хүнийг хамран суралцуулсан байна.

Авлигын эсрэг соён гэгээрүүлэх, авлигаас урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр сургагч багш бэлтгэж үйл ажиллагаандаа татан оролцуулах хүрээнд эрүүл мэнд, хөдөлмөр нийгмийн хамгаалал, батлан хамгаалахын салбар болон төрийн өмчит компанийн төлөөлөл болох 90 хүнийг “Сургагч багшийн анхан шатны сургалт”-д хамруулж, гэрчилгээ олгов. Төв аймгийн ерөнхий боловсролын сургуулийн 30 багш, 30 сурагч нийт 60 хүнийг шударга ёсны боловсрол олгох сургагч багшаар бэлтгэсэн ба багш, идэвхтэн сурагчид 2023 оны 02 дугаар сарын 08-ны өдрөөс 03 дугаар сарын 13-ны өдрүүдэд Хүмүүн цогцолбор бага сургууль 70 багш ажилтан, бага ангийн 1680 сурагч, Хүмүүн цогцолбор ахлах сургууль 11-12 дугаар ангийн 439 сурагч, Зуунмод сумын 5 дугаар сургууль 6-12 дугаар ангийн 367 сурагч нийт 2556 багш, сурагчдыг авлигын эсрэг сургалтад хамруулж, авлига, ашиг сонирхлын эсрэг сурталчилгааг хийсэн байна.

Тайлант хугацаанд авлигаас урьдчилан сэргийлэх зорилгоор сурталчилгааны материалыг бүхий л төрлөөр хэвлэн түгээх ажлыг тасралтгүй зохион байгууллаа. Үүнд: “Иргэн та авлигын эсрэг юу хийж чадах вэ?” нугалбар (500 ш), Авлигатай тэмцэх газарт өргөдөл, гомдол хэрхэн гаргах вэ?”(500 ш), сурталчилгааны 6 төрлийн постер, стикер (500ш), номын хавчуурга (300ш), стикер наалт (9200ш), шошго (1000ш), аяга (130ш), футболка дээрх хэвлэлт (50 ш), гар дарцаг (300 ш), стикер (3000ш), флаш (500 ш), хөөсөн хэвлэл (4ш), баннер (36ш), 3 төрлийн анонс гэх зэргийг хэвлүүлэн түгээв.

Авлигын хор хөнөөл, шударга зүйлд иргэд, олон нийт, төрийн албан хаагчдыг уриалах, авлигын эсрэг үйл ажиллагаанд тэднийг татан оролцуулах зорилгоор зорилтот бүлгүүдэд зориулсан видео контентуудыг цахим хуудас, пэйжээр, мөн телевизүүдтэй хамтран түгээх ажлыг зохион байгуулж байна.

2.6 Авлигын эсрэг хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.6 дахь хэсэгт заасан “авлигын эсрэг олон нийтийг соён гэгээрүүлэх, урьдчилан сэргийлэх ажлын талаар зөвлөмж гаргах, байгууллага, иргэний хүсэлтээр түүний үйл ажиллагаан дахь авлигад өртөх боломжийг багасгах талаар заавар, зөвлөгөө өгөх” чиг үүргийг хэрэгжүүлэх хүрээнд дараах ажил, арга хэмжээг хэрэгжүүлэв.

Монгол Улсын сайд, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дарга, Боловсрол, шинжлэх ухааны сайд, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд, Зам, тээврийн сайд, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам, Онцгой байдлын ерөнхий газар, Гаалийн ерөнхий газар, Нийслэлийн Засаг дарга, Нийслэлийн Газар зохион байгуулалтын алба, Чингэлтэй дүүргийн Газар зохион байгуулалтын алба, Нийслэлийн өмчийн ашиглалт, удирдлагын газар, Налайх дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, Өвөрхангай аймгийн Боловсрол, шинжлэх ухааны газар,

Барилгын хөгжлийн төв, Эрчим хүчний үндэсний төв, Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ, 21 аймгийн Засаг дарга нарт авлигын гэмт хэрэг, зөрчил гарахаас урьдчилан сэргийлэх, авлигын шалтгаан нөхцөлийг арилгах, авлигын үйлдлийг таслан зогсоох, үр дагаврыг арилгах, төрийн үйлчилгээг хүнд суртал, чирэгдэлгүй үзүүлэх, албан хаагчдын ёс зүйг дээшлүүлэх, авлигын эрсдэлийг бууруулах чиглэлээр 24 байгууллагад зөвлөмжийг хүргүүлж, хэрэгжилтэд хяналт тавин ажиллаж байна.

Төрийн байгууллага, албан тушаалтанд хүргүүлсэн 2022 оны 15, 2023 оны 3 зөвлөмжийн мөрөөр хэрэгжүүлсэн ажил, арга хэмжээний тайланд дүн шинжилгээ хийсэн ба Баян-Өлгий, Дархан-Уул, Өвөрхангай, Ховд аймгийн Засаг даргын Тамгын газарт хүргүүлсэн зөвлөмжийн биелэлтэд хяналт шинжилгээ хийх ажил үргэлжилж байна.

Тайлант хугацаанд Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу авлигын гэмт хэргийн шалтгаан, нөхцөлийг арилгуулахаар хүргүүлсэн өмнөх оны 31, 2023 оны 28, нийт 59 мөрдөгчийн мэдэгдлийн мөрөөр хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний гүйцэтгэлд дүн шинжилгээ хийж, зөрчлийг арилгах, давтан гаргуулахгүй байхад чиглэсэн зөвлөмж, шаардлагыг 4 байгууллагад хүргүүллээ.

Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангуулах, хууль тогтоомж зөрчсөн нийтийн албан тушаалтанд хариуцлага тооцуулахаар Мөрдөн шалгах хэлтэс, Хяналт шалгалт, дүн шинжилгээний хэлтсээс эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтанд хүргүүлсэн 27 шаардлага (албан бичиг)-ын хэрэгжилтийг хангуулж, хяналт тавьж ажиллалаа. Үүнийг өмнө оны мөн үетэй харьцуулбал, 16 нэгжээр буюу 2.4 дахин өссөн үзүүлэлттэй байна.

Төрийн үйл ажиллагаан дахь авлигад өртөх боломжийг багасгах талаар заавар, зөвлөгөө өгөх, үйлчилгээний ил тод, нээлттэй байдлыг нэмэгдүүлэх, хүнд суртал, шат дамжлагыг бууруулах, төрийн албан хаагчийн ёс зүй, хариуцлагыг сайжруулах, цахим үйлчилгээг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор 3 удаагийн хэлэлцүүлэг зохион байгууллаа. Тухайлбал,

- Авто замын салбарт авлигын гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, шалтгаан, нөхцөлийг тодорхойлох, таслан зогсоох, төрийн үйлчилгээг иргэн, аж ахуйн нэгжүүдэд түргэн шуурхай, ил тод, аюулгүй хүргэх, хүнд суртал, чирэгдлийг арилгах чиглэлээр өнөөгийн нөхцөл байдал болон цаашид шийдвэрлэх арга замын талаар хэлэлцэх “Явган замын хавтан, авто замын хашлагийн төлөвлөлт, гүйцэтгэл, хяналт” сэдэвт хэлэлцүүлгийг зохион байгуулав. Хэлэлцүүлэгт Зам, тээврийн хөгжлийн яам, Нийслэлийн Засаг даргын тамгын газар, Улаанбаатар хотын Захирагчийн ажлын алба, Нийслэлийн авто замын газар, нийслэлийн 6 дүүргийн Төлөвлөлт, гүйцэтгэлийн хяналт шинжилгээний хэлтсийн төлөөллийг оролцуулан тулгарч буй асуудлаар ярилцаж гарч шийдлийг хэлэлцэж, хэлэлцүүлгээс гарсан санал, дүгнэлтийг тусгасан зөвлөмжийг Нийслэлийн Засаг даргад хүргүүлж, хэрэгжилтэд нь хяналт тавин ажиллаж байна.

- Боловсролын салбарт авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр болон хууль бус хандив, тусламж, анги засвартай холбоотой асуудлаар Авлигатай тэмцэх газраас хүргүүлсэн зөвлөмжийн үр дүн, тулгамдаж буй асуудал, гарц шийдэл, цаашид авах арга хэмжээг тодорхойлох зорилгоор “Боловсролын салбар дахь тулгамдсан асуудал” сэдвийн хүрээнд хэлэлцүүлэг зохион байгуулав. Хэлэлцүүлэгт боловсрол, төсөв, эрүүл мэнд, барилга, стандартын салбарын мэргэжилтнүүд оролцсон ба хэлэлцүүлгээр дэвшүүлсэн санал, дүгнэлтэд үндэслэн Зөвлөмж хүргүүлэхээр ажиллаж байна.

- Гаалийн ерөнхий газартай хамтран Засгийн газрын 2002 оны 219 дүгээр тогтоолоор баталсан “Улсын хилээр төрийн хяналтын доор нэвтрүүлэх бараанд экспорт, импортын лиценз олгох журам”-ыг хэрэгжүүлэгч байгууллагууд болон импорт, экспортын бараанд тусгай зөвшөөрөл олгодог байгууллагуудын үйл ажиллагаанд хүнд суртал, чирэгдэл үүсгэх, ашиг сонирхлын зөрчил бий болох эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, уялдаа холбоо хангах, цахимаар мэдээлэл солилцох үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох, зарим мэдээллийг цахим хэлбэрт шилжүүлэх боломжийг судлах зорилгоор хэлэлцүүлэг зохион байгууллаа. Хэлэлцүүлэгт ЦХХХЯам, ЭМЯ, ХХААХҮЯам, БОАЖЯам, Эм эмнэлгийн хэрэгслийн хяналт зохицуулалтын газар, Худалдаа аж үйлдвэрийн танхим, И-Монгол академи, Нийгмийн эрүүл

мэндийн үндэсний төв зэрэг төрийн байгууллагын 20, импортлогч, экспортлогч аж ахуйн нэгжийн 20, ГЕГ-ын нийт 90 хүний төлөөллийг хамрууллаа. Дээрх үйл ажиллагааг зохицуулж байгаа дүрэм журмыг боловсронгуй болгох, цахим мэдээллийн салбар дундын нэгдсэн платформ үүсгэх, биет харьцаанаас зайлсхийх, хүнд суртал, шат дамжлагыг багасгах, холбогдох төрийн байгууллагаас олгож буй экспорт, импортын лиценз, бусад зөвшөөрлийн чанартай баримт бичгийг гаалийн байгууллага цахимаар ашиглах, солилцох, ил тод байдлыг ханган, авлигын эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх зэрэг асуудлаар санал солилцож, холбогдох шийдлийг гарган зохих байгууллагуудад зөвлөмж хүргүүлсэн бөгөөд хэрэгжилтэд нь хяналт тавин ажиллаж байна.

2.7 Авлигын эсрэг хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.12-т заасны дагуу авлигын эрсдэл, шалтгаан нөхцөлийг илрүүлэн тогтоох, тэдгээрийг арилгах, авлигын үйлдлийг таслан зогсоох, үр дагаврыг арилгах арга хэмжээ авах мөн эрсдэлийн түвшнээс хамааран урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааг ялгавартай тогтоож, багц арга хэмжээг төлөвлөж хэрэгжүүлэх хүрээнд:

- Боловсролын зээлийн сангийн санхүүжилтээр 2019-2023 оны хичээлийн жилд дэлхийн шилдэг их сургуулийн бакалавр, магистр, докторын сургалтад суралцах иргэд болон Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Монгол Улсын Ерөнхий сайдын нэрэмжит тэтгэлэгт тэнцсэн иргэдийн сонгон шалгаруулалт, гэрээний хэрэгжилт зэрэг холбогдох баримт материалтай танилцан, дүн шинжилгээ хийж, илэрсэн зөрчил, дутагдлыг арилгуулах, давтан гаргахгүй байх талаар зөвлөмжийг Монгол Улсын Сайд, Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газрын дарга Д.Амарбаясгалан, хувийг Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдад;

- Засгийн газрын тусгай сан Хүүхдийн төлөө сангийн үйл ажиллагаатай холбогдуулан Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдад;

- Авлигын эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газарт ажиллаж, авлигын шалтгаан, нөхцөлийг тодорхойлж, тус үйлдвэрийн даргад зөвлөмж хүргүүлээд байна.

- Эрүүл мэндийн салбарт дахь авлигын эрсдэлийг тогтоох, түүнд тулгуурлан авлигаас урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх ажлыг зохион байгуулах эрүүл мэндийн салбарт хэрэгжиж байгаа 17 төсөл, хөтөлбөртэй танилцах зорилгоор Эрүүл мэндийн яам болон 5 төслийн нэгжид, хуулиар хүлээсэн нийтлэг чиг үүргийн болон АТГ-аас хүргүүлсэн зөвлөмж, мөрдөгчийн мэдэгдэл, шаардлагын хэрэгжилттэй танилцах зорилгоор Сонгинохайрхан дүүргийн Засаг даргын Тамгын газарт, Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар, хөдөлмөр халамж үйлчилгээний ерөнхий газар, И-Монгол академи ТӨҮГ, “Монгол шуудан” ХК, Биеийн тамир спортын улсын хороонд тус тус ажиллалаа.

Гурав. Судалгаа, шинжилгээний ажлын чиглэлээр:

Авлигын эсрэг хуульд заасан чиг үүрэг, байгууллагын стратеги төлөвлөгөөнд тусгагдсан бодлогын болон зорилтот судалгааны ажлуудыг хийж гүйцэтгэж байна. 2023 оны эхний хагас жилийн байдлаар:

- “Шударга байдлын үнэлгээний судалгааны мэдээлэл цуглуулах, тайланг бэлтгэж, үр дүнг олон нийтэд мэдээлэх” ажлыг зохион байгуулах хүрээнд зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулж, Эс Ай Си Эй ХХК-тай гэрээг байгуулсан. Судалгаа хийхтэй холбогдуулан гүйцэтгэгчдэд мэргэжил, арга зүйн зөвлөгөө, мэдээлэл өгч үйл ажиллагаанд нь хяналт тавин ажиллаж байна. Гэрээний хугацаа 2023 оны 11 дүгээр сарын 20-ны өдрөөр дуусгавар болох бөгөөд тайлант хугацаанд нийт 203 (1.9%) иргэн, 103 (3.9%) төрийн албан хаагч, 1 (0.1%) шинжээчээс мэдээлэл цуглуулсан дүнтэй байна.

- 2020-2022 онд зохион байгуулсан дараахь судалгаа, судалгааны тайланг судалгааны багаас хүлээн авч, эрх бүхий албан тушаалтнуудыг оролцуулан судалгааны дүн, ач холбогдлыг танилцуулах уулзалтыг зохион байгуулав. Үүнд:

- ▣ ШУА-ийн Философийн хүрээлэнгээс хийсэн “Монголчуудын ёс заншил, уламжлал, ахуй, соёлтой нийцсэн соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааны арга, хэлбэрийг тодорхойлох”,

“Авлигатай тэмцэх газраас зохион байгуулах соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааны стратеги (2022-2024), төлөвлөгөө”,

▣ Төрийн бодлогын шинжилгээний хүрээлэн (ТББ)-аас хийсэн “Авлигын эсрэг соён гэгээрүүлэх арга хэмжээний үр дүнд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх аргачлал боловсруулах”, “Авлигатай тэмцэх газраас зохион байгуулж буй олон нийттэй харилцах, соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааны үр дүн, ач холбогдлын талаарх олон нийтийн санаа бодлыг судалж, дүгнэлт, зөвлөмж санал боловсруулах (хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх)”-ны тайлан,

▣ Шихихутуг Их Сургуулийн судалгааны багаас гүйцэтгэсэн Авлигаас урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх, авлигатай тэмцэх үйл ажиллагаанд холбогдох эрх зүйн зохицуулалтад иж бүрэн шинжилгээ хийж, хууль тогтоомжийн өнөөгийн байдал, боловсронгуй болгох хэрэгцээ шаардлагыг судалж, тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх зөвлөмж бүхий үнэлгээ, санал боловсруулах ажил;

▣ Системийн динамик загвар (ТББ)-аас хийсэн “Монгол Улсын авлигын төсөөллийн индекс системийн динамик загвар” судалгааны тайлан.

Түгээмэл үйлдэгддэг гэмт хэргийн шалтгаан, нөхцөлийг тогтоох судалгаа, “Яллахгүйгээр хөрөнгө хураах нь хөрөнгө буцаах хэрэгсэл болох нь”, “Гадаад улсын эрүүгийн хэрэг шалгаж шийдвэрлэх ажиллагаа дахь мөрдөгчийн хараат бус, бие даасан байдал” судалгаа, АТГ-ын Стратеги төлөвлөгөөний хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ”-ний ажил хийгдэж байгаа бөгөөд өнөөдрийн байдлаар ажлын явц 30 орчим хувьтай байна. “Төрийн үйлчилгээний давхардлын талаар судалгаа”, “Шийдвэр гаргах шатанд иргэний нийгмийн оролцоо, хяналтын талаарх хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн үнэлгээ” хийхээр бэлтгэл ажлыг хангаж байна.

2002 оны Эрүүгийн байцаан шийтгэх хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.2 дахь хэсэг, 2017 оны Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 1.15 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийг үндэслэл болгон авлига, албан тушаалын гэмт хэргийг хэрэгсэхгүй болгож шийдвэрлэсэн шүүхийн шийдвэрт дүн шинжилгээ хийж байна.

“Авлигын төсөөллийн индекс”-ийн 2022 оны үр дүн, Төрийн албан хаагчтай холбоотой авлига, ашиг сонирхлын зөрчлийн нөхцөл байдал, Авлигын эрсдэл өндөртэй байж болзошгүй салбар, байгууллагын талаар болон шаардлагатай бусад танилцуулга, мэдээллийг эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтанд хүргүүлэх, танилцуулах арга хэмжээг авлаа.

Олон Улсын Хөгжлийн Эрх Зүйн Байгууллага (IDLO)-аас АНУ-ын Төрийн департаментийн дэргэдэх Хар тамхи, мансууруулах бодистой тэмцэх, хууль сахиулах асуудал эрхэлсэн газрын санхүүжилтээр хэрэгжүүлж байгаа “Монгол улсын институцийн шударга, ил тод байдал” төсөл (2021-2024)-ийн хүрээнд төсөл хэрэгжүүлэгчтэй хамтран авлига, ашиг сонирхлын зөрчилтэй үйл ажиллагаа түүний хэлбэр, цар хүрээ, шалтгаан нөхцөлийг тодорхойлон үнэлж, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг чиглүүлэх зорилго бүхий Авлигын эрсдэлийн үнэлгээг хийх эрсдэлийн шинжээч бэлтгэх сургалтын хэрэгцээ шаардлагыг тодорхойлж, нээлттэй зарласнаар 76 иргэн хүсэлт ирүүлснээс 2 шатны сонгон шалгаруулалтыг хийж, 25 иргэнийг сургалтад хамруулахаар сонгосон. Эдгээр иргэдийг сургалтад хамруулж, эрсдэлийн шинжээчийн баг үнэлгээ хийх ажлыг болон төрийн байгууллагын авлигын эрсдэлийн үнэлгээний аргачлалд суурилсан гарын авлагын төслийг боловсруулж хэвлүүлэхээр төлөвлөн ажиллаж байна.

Байгууллагын үйл ажиллагаанд холбогдох тоон мэдээллийг нэгтгэн эхийг хэвлэлтэд шилжүүлээд байна. Тус эмхэтгэлд 2022 оны статистикийн эмхэтгэлийг үндсэн үзүүлэлтүүд, Транспэрэнси Интернэшнл олон улсын байгууллагаас гаргадаг Авлигын төсөөллийн индекс, Олон улсын болон бусад байгууллагаас гаргасан зөвлөмж, үнэлгээний тайлан, Олон улсын гэрээний хүрээнд мөрдөн шалгах ажиллагаа гүйцэтгүүлэхээр эрх зүйн харилцан туслалцааны хүсэлт хүргүүлсэн, хариу ирүүлсэн тоо, Авлигатай тэмцэх газарт хүлээн авч хянан шалгасан өргөдөл, гомдол, мэдээллийн тайлан зэрэг үзүүлэлтүүдээр нэмэлтээр тусган боловсрууллаа.

“Шударга ёс” онол, арга зүйн цуврал сэтгүүлийн 2022 оны 2, 2023 оны 1 дэх дугаарыг, мөн 2020-2022 онд зохион байгуулсан судалгааны тайлан (2 боть)-г бол эрхлэн хэвлүүллээ. Судалгааны тайланг ийнхүү нэгтгэн хэвлүүлсэн нь оюутан, сурагч, багш, эрдэмтэн, судлаач болон сонирхсон хүн бүхэнд гарын авлага болохуйц эмхэтгэл боллоо гэж үзэж байна.

Дөрөв. Хяналт шалгалт, дүн шинжилгээний ажлын талаар:

4.1 Мэдүүлгийн бүрдүүлэлтийн талаар-Авлигын эсрэг хууль, Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуулийн үйлчлэлд хамаарах албан тушаалтнуудын 2022 оны хувийн ашиг сонирхлын мэдүүлэг болон хөрөнгө, орлогын мэдүүлэг (ХАСХОМ)-ийг шинэчлэн бүртгэх ажлыг улсын хэмжээнд удирдан зохион байгуулав.

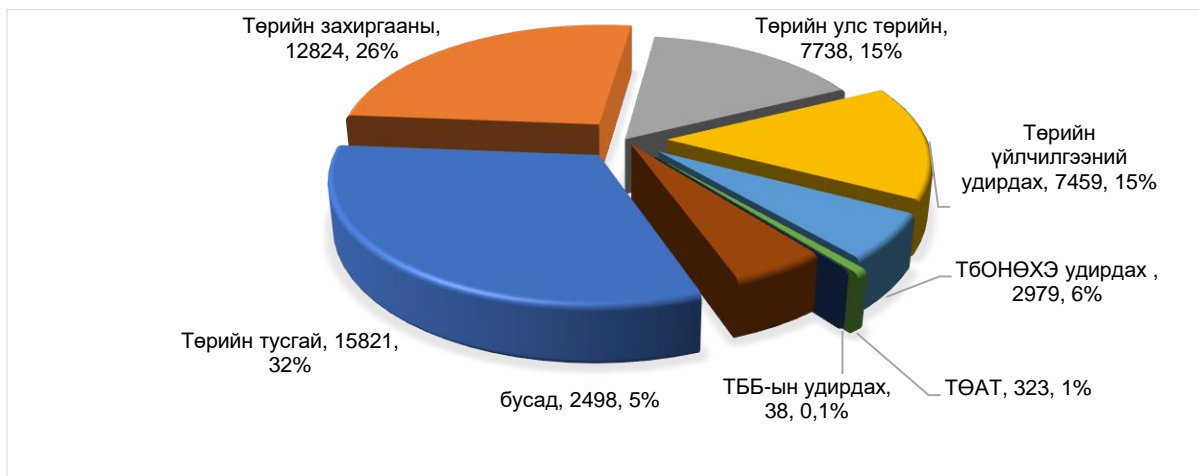
ХАСХОМ-ийг шинэчлэн мэдүүлэх хуулийн хугацаанд буюу 2022 оны 02 дугаар сарын 15-ны дотор улсын хэмжээнд нийт төрийн болон нутгийн захиргааны нийт 124 байгууллагын 49680 (цахим-44283, хэвлэмэл байдлаар-5396) мэдүүлэг гаргагч мэдүүлгээ гаргаж бүртгүүлэхээс хуулийн хугацаанд 99.9 хувь мэдүүлгээ гаргаж баталгаажуулсан. УИХ-ын гишүүн Ж.Мөнхбат мэдүүлээгүй, “Улаанбаатар хөгжлийн корпорац”-ийн зөвлөлийн гишүүн, хараат бус гишүүн Б.Хаш-Эрдэнэ хуульд заасан хугацаа хожимдуулж мэдүүлэг гаргасан.

Авлигатай тэмцэх газарт мэдүүлгээ бүртгүүлэх үүрэгтэй төрийн өндөр болон бусад 343 албан тушаалтнаас 322 албан тушаалтан хуулийн хугацаанд шинэчлэн мэдүүлсэн байна. (20 албан тушаал сул байна.)

2022 оны ХАСХОМ-ээ шинэчлэн мэдүүлгээ гаргасан нийт мэдүүлэг гаргагчдын тоо өмнөх оноос 2124 нэгжээр нэмэгдсэн үзүүлэлттэй байна. Энэ нь 2022 онд УИХ, Засгийн газрын шийдвэрээр төрийн тусгай болон төрийн захиргааны албан хаагчийн ангилал зэрэглэлийг шинэчлэн тогтоосон, Цэргийн тагнуулын газар, Монгол улс, Оросын холбооны улс хоорондын хилийг шалгах Монгол-Оросын хамтарсан комиссын Монголын хэсэг, ЦХХХЯамны Төрийн цахим үйлчилгээний зохицуулалтын газар, БОАЖЯамны харьяанд Ойн газар, Боомтын сэргэлтийн үндэсний хороо, Улаанбаатар хотын авто замын түгжрэлийг бууруулах үндэсний хороо, Олимп, нийтийн биеийн тамирын үндэсний хороо байгуулагдаж, “Эрдэнэт үйлдвэр” ТӨҮГ, “Монголросцветмет” ТӨҮГ, “Дарханы төмөрлөгийн үйлдвэр” ТӨХК-ийг “Эрдэнэс Монгол” ХХК-д нэгтгэсэн, ЗГХЭГ-т харьяалагдаж байсан Цөмийн энергийн энергийн комиссын Ажлын алба БШУЯ-нд, Алтанбулаг, Замын-үүд, Цагааннуур чөлөөт бүс ЭЗХЯ-д шилжсэн болон МХЕГ татан буугдсантай холбоотой байна. Мөн АТГ-аас 2022 онд ЭМЯ, түүний харьяа байгууллагуудын албан тушаалын чиг үүрэгт хийсэн дүн шинжилгээний дүнд Авлигын эсрэг хуулийн үйлчлэлд эрүүл мэндийн салбарын удирдах ажилтнуудыг бүрэн хамруулсан нь үүнд нөлөөлсөн байна.

ХАСХОМ-ээ шинэчлэн гаргасан нийт мэдүүлэг гаргагчдын 15821 буюу 32.0 хувь нь төрийн тусгай, 12824 буюу 26.0 хувь нь төрийн захиргааны, 7738 буюу 15.5 хувь нь улс төрийн, 7459 буюу 15.0 хувь нь төрийн үйлчилгээний удирдах, 2979 буюу 6.0 хувь нь төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн удирдах, төрийн өндөр албан тушаалтан, тэдгээртэй адилтгах 323 буюу 0.6 хувь нь, төрийн тодорхой чиг үүргийг гүйцэтгэж байгаа төрийн бус байгууллагын удирдах албан тушаалтан 38 буюу 0.1, 38 буюу 0.1 хувь нь төрийн тодорхой чиг үүргийг гүйцэтгэж байгаа төрийн бус байгууллагын удирдах албан тушаалтан, 2498 буюу 5.0 хувь бусад албан тушаалтнууд эзэлж байна.

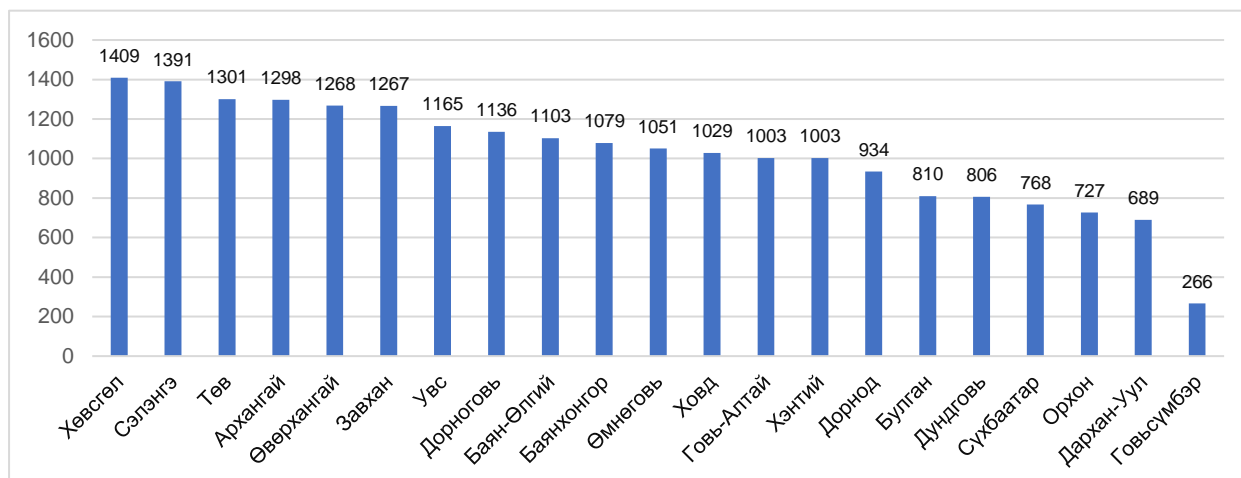
Дүрслэл 1 ХАСХОМ гаргасан албан тушаалтан (төрийн албан тушаалын ангиллаар)

Нийт мэдүүлэг гаргагчийн 28176 буюу 57.0 хувь нь Улаанбаатар хотод, 21503 буюу 45.0 хувь нь орон нутагт, мөн 14904 буюу 30.0 хувийг ахлах мэргэжилтэн болон удирдах, 34775 буюу 70.0 хувь нь гүйцэтгэх албан тушаалтан эзэлж байна.

Орон нутгаас Хөвсгөл аймгаас 1409 мэдүүлэг гаргагч бүртгүүлсэн нь бусад аймгуудаас өндөр үзүүлэлт болж байна.

Дүрслэл 2 ХАСХОМ мэдүүлсэн мэдүүлэг гаргагчийн тоо (аймгаар)

Төрийн захиргааны болон нутгийн захиргааны байгууллагаас ирүүлсэн тайлан, мэдээнээс үзэхэд 904 албан тушаалтан “хөрөнгө, орлогын их хэмжээний өөрчлөлт”-ийн талаар мэдүүлж, 41276 албан тушаалтан “тухайн албан үүргийг гүйцэтгэхэд ашиг сонирхлын зөрчилгүйг илэрхийлсэн мэдэгдэл”, 346 нь “ашиг сонирхлын зөрчил үүссэн тухай мэдэгдэл” гаргасан байна.

Авлигын эсрэг хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.1, 14.2, 14.3-т заасан үндэслэл болон төрийн албаны ил тод байдал, төрийн албан хаагчийн хариуцлагатай, шударга байдлыг хангах, олон нийтийг мэдээлэл авах боломжийг олгох зорилгоор Төрийн болон нутгийн захиргааны албан тушаалтны 2022 оны ХОМ-ийн хураангуйг <http://www.xacxom.iaac.mn> цахим хуудсанд 2023 оны 06 дугаар сарын 30-ны өдөр нээлттэй байршуулахад бэлэн болгоод байна.

4.2 Судалгаа, дүн шинжилгээний ажлын талаар-Мэдүүлгийн хяналт шалгалтыг эрсдэлд суурилан зохион байгуулж, үр дүнг тооцох хүрээнд 44283 албан тушаалтны ХАСХОМ-ийн мэдээлэлд эрсдэл тооцлоо. Эрсдэлийн дүн шинжилгээгээр дунд болон түүнээс дээш эрсдэлтэй 7213 (16.3 хувь), түүний дотор Дорнод аймгийн ИТХ, Архангай аймгийн ИТХ, Монгол

банк, Увс аймгийн ИТХ, Гадаад харилцааны яам, Өмнөговь аймгийн ИТХ, Нийслэлийн ЗДТГ, Зам, тээврийн хөгжлийн яам, Өмнөговь аймгийн ЗДТГ, Өвөрхангай аймгийн ИТХ, Баянхонгор аймгийн ЗДТГ, Нийслэлийн ИТХ, Эрүүл мэндийн яам зэрэг байгууллагын мэдүүлэг гаргагчдын эрсдэл өндөр байгаа дүн гарсан.

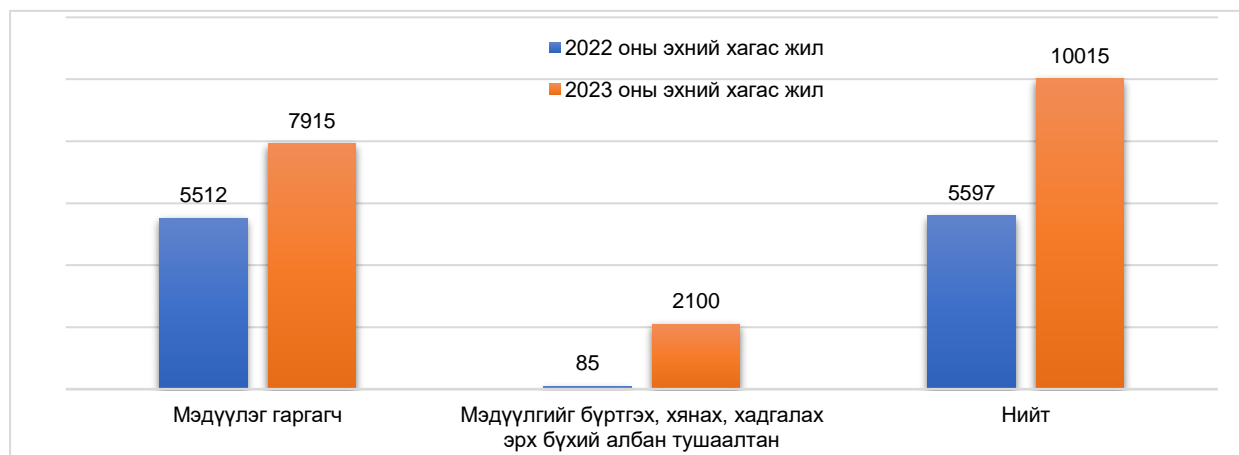
Иймд хуулиар олгогдсон эрхийн хүрээнд эрсдэлд суурилсан хяналт шалгалтыг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөн холбогдох бэлтгэл ажлыг хангаж байна.

4.3 Сургалт сурталчилгаа, мэдээлэл арга зүйн ажлын талаар-Авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, нийтийн албан тушаалтны үүрэг хариуцлагыг дээшлүүлэх, гаргаж байгаа нийтлэг зөрчил, цаашид зөрчлийг давтан гаргахгүй байх, мэдүүлгийг бүртгэж хадгалах эрх бүхий албан тушаалтан (ЭБАТ)-ыг мэргэшүүлэх, сурган дадлагажуулах, үйл ажиллагаанд нь тавих хяналтыг дээшлүүлэх, удирдах албан тушаалтны авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх үүргийн хэрэгжилтийг хангуулах чиглэлээр сургалт, мэдээлэл, арга зүйгээр хангах ажлыг тасралтгүй зохион байгуулж байна.

ЭБАТ-уудыг мэдээлэл, арга зүйн зөвлөгөөгөөр хангах, дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор цахимаар нэгдсэн группэд гарын авлага, зөвлөмж, мэдээлэл, зааварчилгаа, сурталчилгаа болон бусад цаг үеийн шинжтэй мэдээллийг тухай бүр тогтмол байршуулж, байнгын холбоотой ажиллаж байна.

Тайлант хугацаанд 21 удаагийн удаагийн сургалт (цахим, танхимаар)-д 37 байгууллагын 7915 нийтийн албан тушаалтныг, 2100 эрх бүхий албан тушаалтан, нийт 10015 албан тушаалтныг хамруулан суралцуулсныг өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал, нийт сургалтад хамрагсдын тоо 79.0 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Дүрслэл 3 Сургалтад хамруулсан албан тушаалтны тоон үзүүлэлт (өмнөх оны мөн үеийнхтэй харьцуулбал)

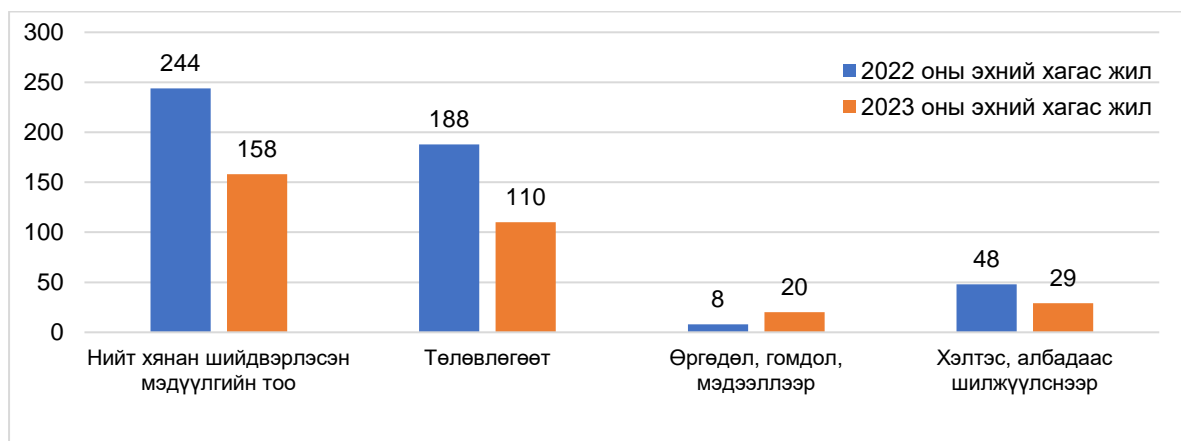

Мэдүүлэг гаргагч албан тушаалтан нь хуулийн хугацаанд хөрөнгө, орлогын мэдүүлгээ үнэн зөв мэдүүлэх үүргийн талаар телевиз, сонин болон цахим хуудас, болон олон нийтийн мэдээллийн бусад хэрэгсэл, нийтийн сүлжээгээр дамжуулан сурталчилгааг тогтмол хийж мэдээ, мэдээллээр хангаж ажиллалаа.

6.4 Хувийн ашиг сонирхлын мэдүүлэг болон хөрөнгө, орлогын мэдүүлгийн хяналт, шалгалтын ажлын талаар-2023 оны эхний хагас жилд шинээр хүлээн авсан 172, өмнөх оны үлдэгдэл 21, нийт 193 албан тушаалтны ХАСХОМ-ийг хянан шалгахад 159-г хянан шийдвэрлэж, одоо 34 мэдүүлгийг хянах шалгах ажил үргэлжилж байна. Шийдвэрлэлтийн хувь 82.4 хувьтай байна.

Тайлант хугацаанд хянан шийдвэрлэсэн 159 мэдүүлгийн 110 буюу 77.0 хувийг төлөвлөгөөт хяналт шалгалтаар, 20 буюу 3.2 хувийг иргэний гомдол, мэдээллээр, 29 буюу 19.6 хувийг бусад хэлтэс, албадаас шилжүүлснээр хянан шалгасан байна.

**Дүрслэл 4 Мэдүүлгийн хяналт шалгалтын тоон үзүүлэлт
(өмнөх оны мөн үеийнхтэй харьцуулбал)**

Хяналт шалгалтаар нийт 20 албан тушаалтанд, үүнээс Авлигын эсрэг хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.8.1-д зааснаар 4 мэдүүлэг гаргагчид сануулах, мөн зүйлийн 13.8.2-т зааснаар 5 мэдүүлэг гаргагчид албан тушаалын цалингийн хэмжээг гурван сар хүртэл хугацаагаар 30 хувиар бууруулах, 13.8.3-т зааснаар 10 мэдүүлэг гаргагчид албан тушаалын цалингийн хэмжээг тодорхой хугацаагаар тодорхой хувиар бууруулах хариуцлага тооцуулсан.

**Хүснэгт 3 ХАСХОМ-ийн хяналт шалгалт
(өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал)**

Хамаарах хугацаа		ХАСХОМ					Хариуцлага тооцуулах үндэслэлтэй	Хариуцлага тооцсон
		Өмнөх оны үлдэгдэл	Тайлант хугацаанд хүлээж авсан	Шалгавал зохих	Хянан шийдвэрлэсэн	Ажиллагааны үлдэгдэл		
2022	Эхний хагас жил	57	208	265	244	21 /8.0%/	61 /23.0%/	42 /69.0%/
2023		21	172	193	159	34 /21.4%/	21 /10.8%/	20 /95.2%/

Хяналт шалгалтаар 39 мэдүүлэг гаргагчийн мэдүүлэгт холбогдох Эрүүгийн хуульд заасан гэмт хэргийн шинжтэй байж болзошгүй үйлдэл, мэдээллийг шалгуулахаар тус газрын харьяалах хэлтэст шилжүүлж, 3 мэдүүлэг гаргагч нь өөрийн болон гэр бүлийн гишүүдийн татвар ногдуулах орлогоо үнэн зөв тайлагнаагүй байж болзошгүй нөхцөл байдал илэрсэн тул Татварын ерөнхий хуулийн 34 дүгээр зүйлд зааснаар Татварын ерөнхий газарт шилжүүлсэн. Татварын ерөнхий газраас хийсэн шалгалтаар нийт 8.021.782.117 төгрөгийн татварын зөрчил илэрч, нийт 569.547.422 төгрөгийн нөхөн төлбөр, торгууль, алданги ногдуулсан байна.

4.5 Гомдол, мэдээллийн хяналт шалгалтын ажлын талаар-2023 оны эхний хагас жилд иргэн, аж ахуйн нэгж байгууллагаас албан тушаалтны авлига, ашиг сонирхлын зөрчлийг шалгуулахаар хандсан 559 (өмнөх оны үлдэгдэл 30), нийт 589 гомдол, мэдээллийг хянан шалгах аас тайлант хугацаанд 515 гомдол, мэдээллийг хянан шийдвэрлэсэн бөгөөд одоо 74 гомдол, мэдээлэл ажиллагаанд байна. Шийдвэрлэлт 87.4 хувьтай байна.

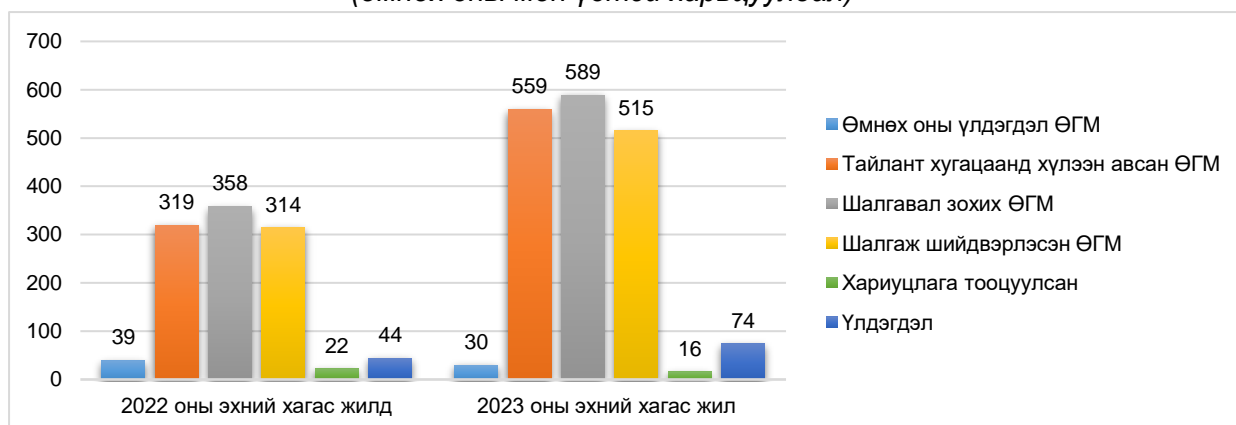
Хянан шалгасан гомдол, мэдээллээс 51 албан тушаалтанд холбогдох зөрчил тогтоогдож, гэмт хэргийн шинжтэй байж болзошгүй гэж үзэн эрх бүхий хэлтэст шилжүүлсэн 6, бусад байгууллагад харьяаллын дагуу шилжүүлсэн 102, бусад хэлтэст шилжүүлсэн 90, хуульд зааснаар хянан үзээгүй болон буцаасан 46, гомдлоосоо татгалзсан 8, зөрчил илрээгүй 182, бусад 30 байна.

Гомдол, мэдээлэлд дурьдсан нөхцөл байдлыг хянан шалгаж, хууль зөрчсөн 15 албан тушаалтанд хариуцлага тооцуулахаар эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтанд хүргүүлж, хууль бус шийдвэрийг хүчингүй болгуулан, ашиг сонирхлын зөрчил үүсэх эсхүл олон нийтийн

зүгээс ашиг сонирхлын зөрчилтэй гэж үзэх нөхцөлийг үүсгэж байгаа талаар мэдэгдэж, анхааруулан, хуульд заасан хориглолт, хязгаарлалтыг зөрчсөн 1 албан тушаалтанд Зөрчлийн тухай хуулийн 15.30-д зааснаар торгох шийтгэх оногдуулсан.

Зөрчил гаргасан албан тушаалтанд шийтгэл оногдуулахаар эрх бүхий албан тушаалтанд уламжилснаар Ногдуулсан сахилгын шийтгэлийн тухайд Авлигын эсрэг хуулийн 33.1.2-т зааснаар албан тушаалын цалингийн хэмжээг хуульд заасан хугацаа, хэмжээгээр хасах шийтгэл бууруулах сахилгын шийтгэлийг 5, Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуулийн 29.2.2-т зааснаар албан тушаалын цалингийн хэмжээг хуульд заасан хугацаа, хэмжээгээр хасах шийтгэлийг 5, 29.2.4-т зааснаар нийтийн албанаас халах шийтгэлийг 5 албан тушаалтанд оногдуулсан байна.

*Дүрслэл 5 Гомдол, мэдээллийн шийдвэрлэлт
(өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал)*

Хүлээн авсан өргөдөл, гомдол, мэдээллийг өнгөрсөн оны мөн үеийнхтэй харьцуулбал, гомдол, мэдээлэл 201 нэгжээр буюу 75.2 хувиар, хянан шийдвэрлэсэн гомдол, мэдээлэл мөн 201 нэгжээр буюу 64.0 хувиар тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна.

Тайлант хугацаанд хүлээж авсан нийт гомдол, мэдээллийн 285 буюу 51.0 хувийг Улаанбаатар хотоос, 274 буюу 49.0 хувийг орон нутгаас ирүүлсэн байна.

Тоон үзүүлэлт, мэдээллээс харахад аймгуудаас Баян-Өлгий аймгаас 49 буюу 8.8 хувь, Сэлэнгэ аймгаас 32 буюу 5.7 хувь, Орхон аймгаас 31 буюу 5.5 хувийг эзэлж байгаа нь бусад аймгаас өндөр үзүүлэлттэй байна.

Шалгалтын явцад илэрсэн зөрчлийг давтан гаргахгүй байх, хуулийн хэрэгжилтийг ханган ажиллах, албан тушаалтны ёс зүй, үүрэг хариуцлагыг дээшлүүлэх талаар Боловсрол шинжлэх ухааны яам, Иргэний нисэхийн ерөнхий газар, Нийслэлийн Засаг дарга, Засаг даргын Тамгын газар, Баянгол, Чингэлтэй дүүргийн Засаг дарга, Баян-Өлгий, Хөвсгөл, Увс аймгийн Засаг дарга, Засаг даргын Тамгын газар зэрэг нийт 46 байгууллага албан тушаалтанд зөвлөмж, чиглэл хүргүүлж, үр дүн биелэлтийг тооцон ажилласан.

Хяналт шалгалтаар тогтоогдсон нөхцөл байдлын талаар нийт гомдол гаргагчдын 50.0 хувьд албан бичгээр, үлдэх хувьд нь амаар (утсаар цахим шуудангаар) хариу өгчээ.

Шалган шийдвэрлэсэн гомдол, мэдээллийн агуулгын хувьд албаны эрх мэдэл буюу албан тушаалын байдлаа урвуулсан, хэтрүүлсэн 15.7 хувийг, хууль бус шийдвэр гаргаж, бусдад давуу байдал олгосон 23.5 хувийг, ашиг сонирхлын зөрчилтэй хууль бус томилгоо, шийдвэр гаргасан 22.7 хувийг, хууль бус томилгоо хийсэн 32.3 хувийг, бусад 5.8 хувийг тус тус эзэлж байна. Энэхүү үзүүлэлтийг өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулбал, хууль бус шийдвэр гаргаж бусдад давуу байдал олгосон зөрчил 3.0 хувиар, ашиг сонирхлын зөрчилтэй хууль бус томилгоо, шийдвэр гаргасан зөрчил 1.7 хувиар, хууль бус томилгоо хийсэн зөрчил 2.8 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

4.6 Нийтийн албанд томилогдохоор нэр дэвшсэн этгээдийн хувийн ашиг сонирхлын урьдчилсан мэдүүлэг (ХАСУМ)-ийг хянасан талаар: Тайлант хугацаанд нийтийн албанд томилогдохоор нэр дэвшсэн 8708 этгээдийн ХАСУМ-ийг хүлээн авснаас 8629 этгээдийн урьдчилсан мэдүүлгийг хянан шийдвэрлэж, холбогдох байгууллагад хариуг хүргүүлсэн, 79 мэдүүлэг хянагдаж байна.

Хүснэгт 3 Хянан шалгасан хувийн ашиг сонирхлын урьдчилсан мэдүүлэг (өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал)

		Хүлээн авсан	Хянасан	Үүнээс:				Үлдэгдэл
				АСЗ үүсэх нөхцөл байдал тогтоогдоогүй	АСЗ үүсэх нөхцөл байдлыг анхааруулсан	Илт ашиг сонирхлын зөрчил үүсэх	Хуульд зааснаар буцаасан	
2022	эхний хагас жил	8046	7938	7257/91.4%	583/7.3%	21/0.3	77/1.0%	108/1.3%
2023		8708	8629	8126/94.2%	393/4.5%	13/0.15%	97/1.1%	79/0.9%

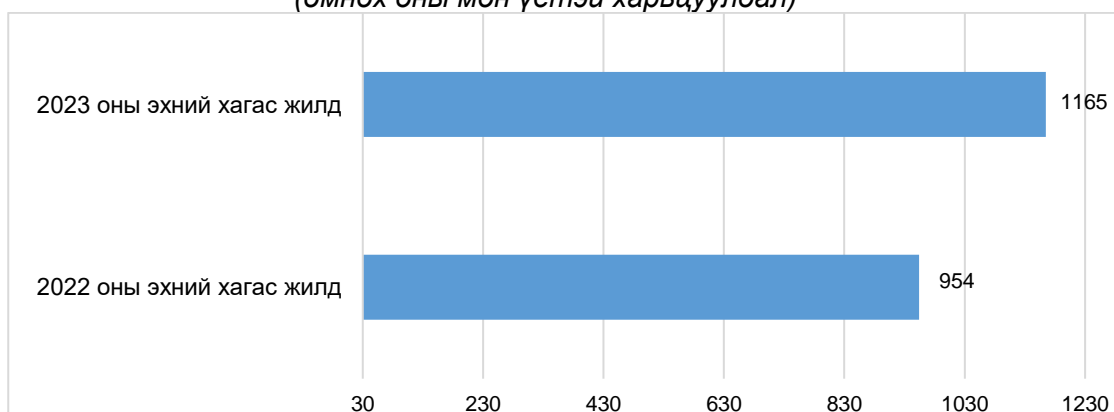
2023 оны эхний хагас жилд хүлээн авсан ХАСУМ-ийн тоо 2022 оны мөн үетэй харьцуулахад 662 нэгжээр буюу 8.2 хувиар, хянан шийдвэрлэсэн мэдүүлгийн тоо 691 нэгжээр буюу 8.7 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Тав. Мөрдөн шалгах ажлын талаар:

5.1 Гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээлэл-2023 оны эхний 6 сард өмнөх оны 141, шинээр хүлээн авсан гэмт хэргийн талаархи 1024, нийт 1165 гомдол, мэдээллийг хүлээн авснаас 181 гомдол, мэдээллийг Иргэдээс төрийн байгууллага, албан тушаалтанд гаргасан өргөдөл, гомдлыг шийдвэрлэх тухай хуульд заасны дагуу харьяалах байгууллагад нь шилжүүлж, гэмт хэргийн шинжтэй 946 гомдол, мэдээллийг бүртгэлд оруулан шалгасан байна.

Хянан шийдвэрлэсэн гэмт хэргийн талаархи гомдол мэдээлэл өмнөх оны мөн үеэс 211 нэгжээр буюу 22.1 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Дүрслэл 6 Хянан шийдвэрлэсэн гэмт хэргийн шинжтэй гомдол, мэдээлэл (өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал)

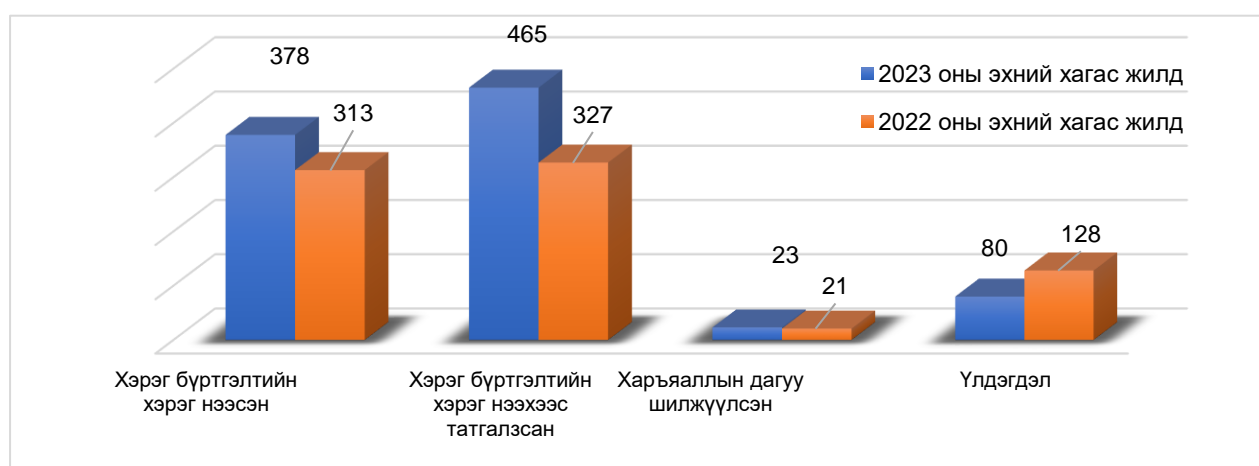
Гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээллийг холбогдсон албан тушаалын ангиллаар нь авч үзвэл: төрийн улс төрийн 140, төрийн захиргааны 236, төрийн тусгай 284, төрийн үйлчилгээний 78, төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн 146, хувийн хэвшил, аж ахуйн нэгж, төрийн бус байгууллагын 62 байна.

Дүрслэл 7 Гомдол мэдээлэлд холбогдох албан тушаалтны ангилал

Мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулсан 946 гомдол, мэдээллээс 378 гомдол, мэдээлэл буюу 40.0 хувьд хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын хэрэг нээж, 465 гомдол, мэдээлэл буюу 49.2 хувьд хэрэг бүртгэлтийн хэрэг нээхээс татгалзах, 23 гомдол, мэдээлэл буюу 2.4 хувийг харьяаллын дагуу шилжүүлэх саналтай тус тус прокурорт шилжүүлж, 80 гомдол, мэдээллийн үлдэгдэлтэй, шийдвэрлэлт 91.5 хувьтай байна.

Дүрслэл 8 Гэмт хэргийн талаарх гомдол, мэдээллийн шийдвэрлэлт (өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал)

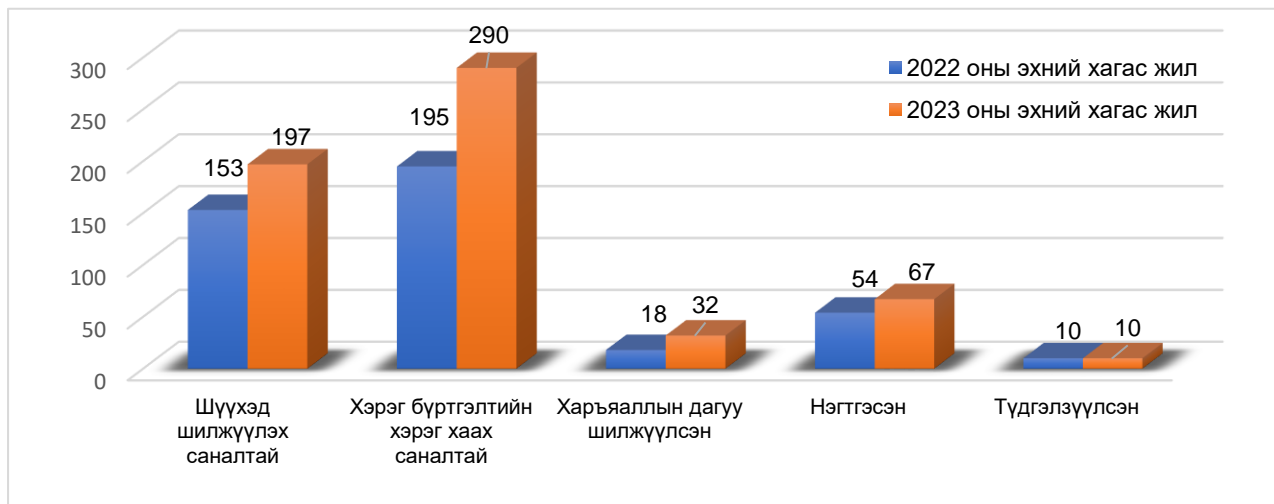
Мөрдөн шалгах хэлтэст хүлээн авч шалгасан 946 гомдол, мэдээллийн 554 буюу 58.6 хувийг Улаанбаатар, 392 буюу 41.4 хувийг орон нутгийн прокурорын хяналтын харьяалалтай гомдол, мэдээлэл эзэлж байна.

7.2 Эрүүгийн хэргийн талаар-Тайлант хугацаанд хуульд заасан харьяаллын 1613 үйлдэлтэй, 962 холбогдогчтой, 1347 хэрэгт хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалтын ажиллагаа явуулсныг 2022 оны эхний хагас жилд 1046 хэрэг шалгасантай харьцуулбал, 28.7 хувиар өссөн байна.

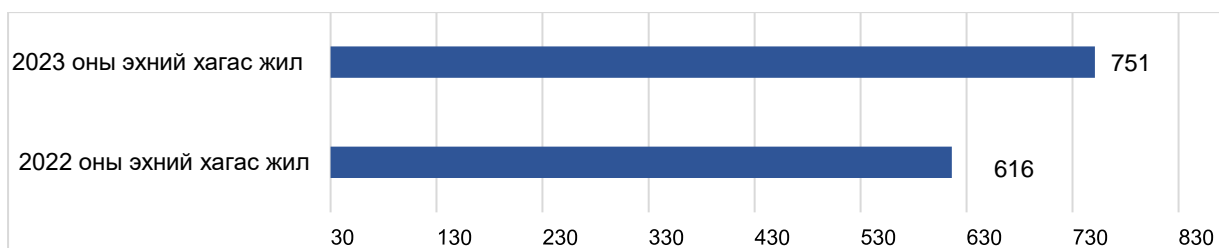
Нийт шалгасан хэргийн 197 буюу 14.5 хувийг шүүхэд шилжүүлэх саналтай, 290 буюу 21.5 хувийг хэрэг бүртгэлтийн хэрэг хаах, эрүүгийн хэргийг хэрэгсэхгүй болгох саналтай, 32 буюу 2.4 хувийг харьяаллын дагуу шилжүүлэх саналтай прокурорт шилжүүлж, 67 буюу 5.0 хэргийг нэгтгэн шалгаж, 10 хэргийг буюу 0.7 хувийг түдгэлзүүлж, одоо 751 (55.7 хувь) эрүүгийн хэргийн үлдэгдэлтэй байгаагаас хэрэг бүртгэлтийн 657 хэрэг, мөрдөн байцаалтын 94 хэрэг байна.

Мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулсан хэргийн шийдвэрлэлт 43.5 хувьтай, шүүхээр 101 хэрэг эцэслэн шийдвэрлэгдсэн байна.

**Дүрслэл 9 Хэргийн шийдвэрлэлт
(өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал)**

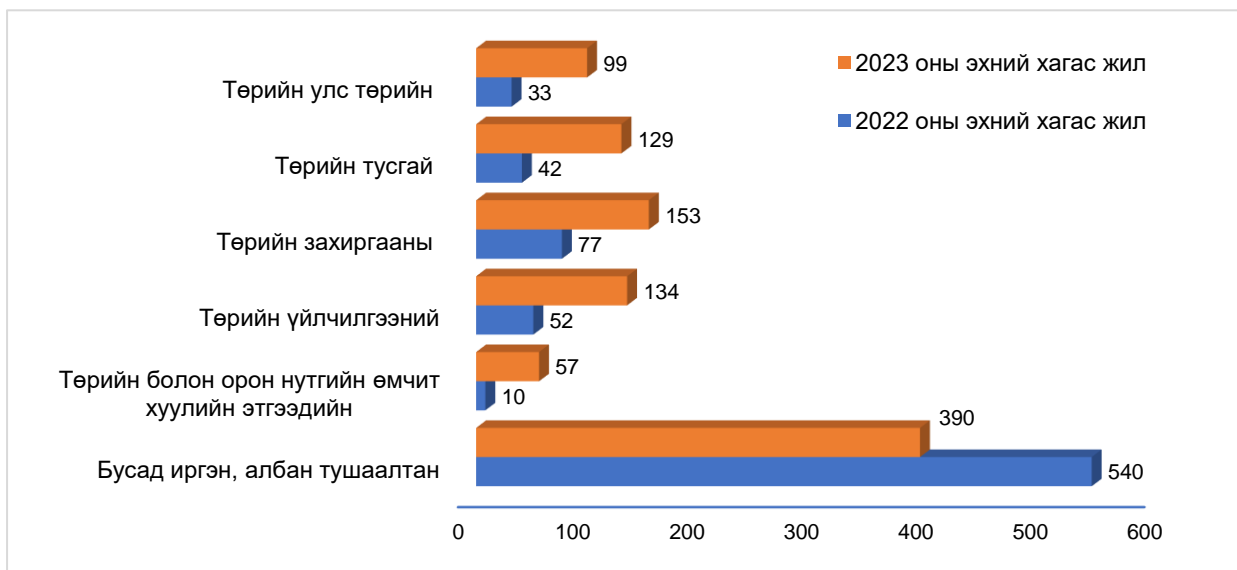
**Дүрслэл 10 Ажиллагаанд байгаа хэрэг
(өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал)**

Мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулсан хэргийг Эрүүгийн хуулийн зүйл хэсгээр ангилбал:
 Мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулсан хэргийг Эрүүгийн хуулийн зүйл хэсгээр ангилбал:
 Эрүүгийн хуулийн 22.1 дүгээр зүйл (Эрх мэдэл, албан тушаалын байдлаа урвуулан ашиглах) гэмт хэрэг-921 буюу 56.7 хувь,
 Эрүүгийн хуулийн 22.4 дүгээр зүйл (Хахууль авах) гэмт хэрэг-219 буюу 13.6 хувь,
 Эрүүгийн хуулийн 22.5 дугаар зүйл (Хахууль өгөх) гэмт хэрэг-114 буюу 7.1 хувь,
 Эрүүгийн хуулийн 22.8 дугаар зүйл (Төсвийн хөрөнгийг зориулалтын бусаар зарцуулах) гэмт хэрэг-26 буюу 1.6 хувь,
 Эрүүгийн хуулийн 22.10 дугаар зүйл (Үндэслэлгүйгээр хөрөнгөжих) гэмт хэрэг-51 буюу 3.2 хувь,
 Эрүүгийн хуулийн 22.12 дугаар зүйл (Хуулийн этгээдийн эрх мэдлийг урвуулан ашиглах) гэмт хэрэг-36 буюу 2.2 хувь,
 Бусад хэрэг 246 буюу 15.2 хувийг тус тус эзэлж байна.

Хэрэгт холбогдон шалгагдсан этгээдийн 99 буюу 10.3 хувийг төрийн улс төрийн, 153 буюу 15.9 хувийг төрийн захиргааны, 129 буюу 13.4 хувийг төрийн тусгай, 134 буюу 13.9 хувийг төрийн үйлчилгээний, 57 буюу 5.9 хувь, төрийн болон орон нутгийг өмчит хуулийн этгээдийн 390 буюу 40.5 хувийг бусад этгээд эзэлж байна.

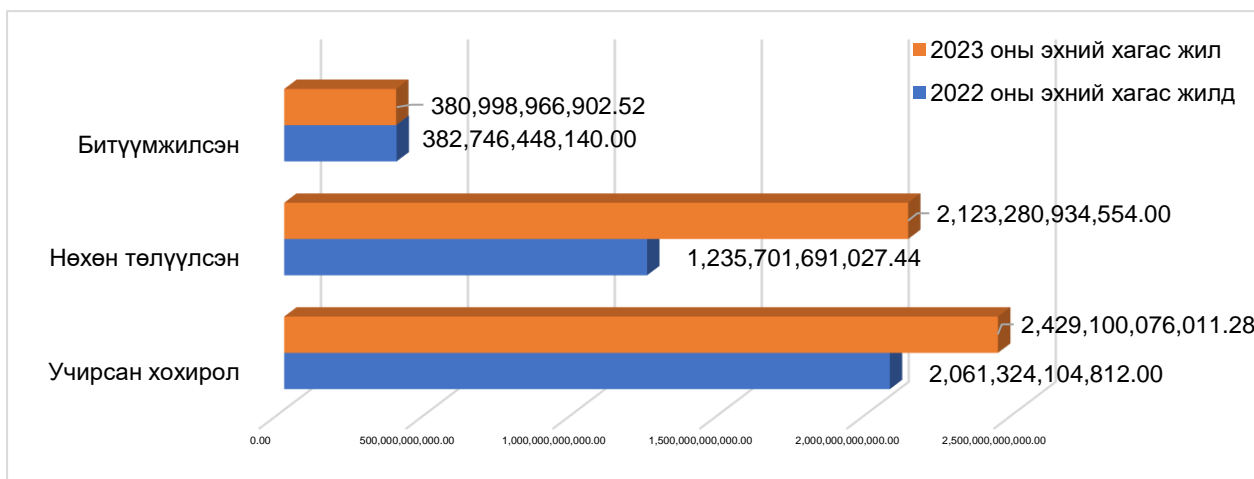
**Дүрслэл 11 Гэмт хэрэгт холбогдон шалгагдсан албан тушаалтан
(өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал)**

2023 оны эхний хагас жилд шалгагдсан гэмт хэргийн улмаас 2,429,100,076,011.28 (хоёр их наяд, дөрвөн зуун хорин есөн тэрбум, нэг зуун сая, далан зургаан мянга, арван нэг) төгрөгийн хохирол учирснаас мөрдөн шалгах ажиллагааны явцад 2,123,280,934,554.00 (хоёр их наяд, нэг зуун хорин гурван тэрбум, хоёр зуун наян сая, есөн зуун гучин дөрвөн мянга, таван зуун тавин дөрөв) төгрөгийн хохирлыг нөхөн төлүүлж, үл хөдлөх, хөдлөх, байр, орон сууц, автомашин, тоног төхөөрөмж зэрэг 380,998,966,902.52 (гурван зуун наян тэрбум, есөн зуун ерэн найман сая, есөн зуун жаран зургаан мянга, есөн зуун хоёр) төгрөгөөр үнэлэгдэх эд хөрөнгө болон бэлэн мөнгийг битүүмжлэн хамгаалсан байна.

Үүнийг өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал, гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 17.8 хувиар, нөхөн төлүүлэлт 71.8 хувиар тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна.

**Дүрслэл 12 Гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол, нөхөн төлүүлэлт
(өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал)**

7.3 Шүүхээр шийдвэрлэгдсэн эрүүгийн хэргийн талаар: 2022 оны эхний хагас жилд мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулж шүүхэд шилжүүлсэн хэргээс 82 эрүүгийн хэрэг анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэгдэж байсан бол 2023 оны эхний хагас жилд 101 хэрэг шүүхээр эцэслэн шийдвэрлэгдэж, шүүхээр шийдвэрлүүлсэн хэрэг өмнөх оныхоос 19 нэгжээр 23.2 хувиар өссөн байна. Шүүхээр шийдвэрлэгдсэн хэргүүдийг дурьдвал:

Эрдэнэт үйлдвэр ХХК (хуучин нэрээр)-ийн Гадаад худалдааны хэлтсийн дарга Г.А, ШШГЕГ-ийн харьяа 405 дугаар хаалттай хорих ангийн дарга Б.У, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны Мал аж ахуйн бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах газрын дарга Л.Ч, УИХ-ын Тамгын газрын Хэвлэл, мэдээлэл олон нийттэй харилцах хэлтсийн даргаар ажиллаж байсан Б.Э нар, ХЗДХЯ-ны ГХУСА33-ын Ажлын албаны мэргэжилтэн Б.Б, Усны газрын Ус ашиглалтын хэлтсийн даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч Б.Д, Автотээврийн үндэсний төв ТӨҮГ-ын Архивын тасгийн дарга Б.Б, Налайх дүүргийн Хөдөлмөр халамжийн үйлчилгээний хэлтсийн дарга Т.Э, Хил хамгаалах ерөнхий газрын нууцын албаны ахлах ажилтан М.Т нар, Худалдаа хөгжлийн банкны Хуулийн газрын захирал Т.Б-д, Гаалийн ерөнхий газрын Гашуунсухайт дахь гаалийн газрын зөрчлийн улсын ахлах байцаагч Д.Э нар, Эрдэнэс таван толгой ХК-ийн Маркетинг борлуулалтын хэлтсийн борлуулалтын ахлах мэргэжилтэн Б.Б, Авто тээврийн үндэсний төвийн Цогтцэций салбарын дарга С.Д нарт холбогдох зэрэг хэргүүд анхан шатны шүүхээр шийдвэрлэгдээд байна.

Улсын Ерөнхий Прокурорын газрын прокурорын 2022 оны 12 дугаар сарын 05-ны өдрийн 4/04 дугаартай тогтоолыг үндэслэн Нүүрс олборлолт, экспорт, боомтын нүүрсний тээвэрлэлт, төлбөртэй холбогдсон хэрэгт мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулах хамтарсан ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнийг АТГ, ТЕГ, ЦЕГ-ын даргын 2022 оны 12 дугаар сарын 06-ны өдрийн А/101, А/119, А/326 дугаар тушаалын дагуу томилсон. Тус ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн 60 хэрэгт мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулснаас өнөөдрийн байдлаар 8 хэргийн мөрдөн шалгах ажиллагааг дуусган шүүхэд шилжүүлэх, 2 хэргийг эрүүгийн хэрэгт нэгтгэх, 9 хэргийг хаах саналтай НПГ-т шилжүүлээд байна.

Улсын Ерөнхий прокурорын газрын Хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах ажиллагаанд хяналт тавих прокурорын 2023 оны 05 дугаар сарын 29-ний 4/02 тоот тогтоолын дагуу АТГ, ЦЕГ-ын даргын 2023 оны 05 дугаар сарын 31-ний өдрийн А/34, А/134 дугаар хамтарсан тушаалаар Боловсрол, шинжлэх ухааны яамны харьяа Боловсролын зээлийн сангаас төрийн өндөр албан тушаалтнуудын хамаарал бүхий этгээдүүд хууль бус тэтгэлэг авч, эргэн төлөөгүй, мөн тэтгэлгийн мөнгийг хувийн дансаар авч завшсан, мөнгө угаасан байж болзошгүй гэх хэрэгт мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулах ажлын хэсэг байгуулагдсан ба мөрдөн шалгах ажиллагаа үргэлжилж байна.

ДҮГНЭЛТ

2023 оны эхний хагас жилд Авлигын эсрэг хууль, Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль, Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөр, Авлигатай тэмцэх газрын стратеги төлөвлөгөө, 2023 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан ажил, арга хэмжээний хэрэгжилтийг ханган биелүүллээ гэж дүгнэж байна.

2023 онд НҮБ-аас Авлигын эсрэг конвенц батлагдсаны 20 жилийн ойг тохиолдуулан “Дэлхий нийтээрээ авлигын эсрэг нэгдье” уриалгыг дэвшүүлсэн бөгөөд Монгол Улсын Засгийн газрын 2023 оны 49 дүгээр тогтоолоор авлига, албан тушаалын гэмт хэргийн шалтгаан, нөхцөлийг арилгах нийгэм, эдийн засаг, эрх зүй, зохион байгуулалтын олон талт арга хэмжээг авч хэрэгжүүлж, авлига, хууль бус үйлдэлтэй үл эвлэрэх, үл тэвчих хандлагыг олон нийтийн дэмжлэг, оролцоотойгоор төлөвшүүлэн бүх шатанд авлигыг таслан зогсоосны үндсэн дээр хүний эрхийг ханган нийтийн эрх ашгийг хамгаалж, хувийн хэвшлийг дэмжин хөгжүүлж эдийн засгийн үр өгөөжийг сайжруулах зорилгоор 2023 оныг “Авлигатай тэмцэх жил” болгон зарлаж, Авлигатай тэмцэх таван үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхээр тогтсон.

Энэхүү үйл ажиллагааны хүрээнд гадаад улс руу оргон зайлсан этгээдүүд, оффшор бүс болон гадаад улсад нуун дарагдуулсан хууль бус хөрөнгийг илрүүлэн буцаан авчрах эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох зорилгоор холбогдох саналыг эрх бүхий байгууллагад уламжилж, гадаад улс оронд хууль бус эх үүсвэрээр худалдан авсан, шилжүүлсэн хөрөнгийг тогтоох зорилгоор хөрөнгийн судалгаа хийж үйл ажиллагаанд ашиглаж байна.

2023-2024 оныг "Авлигатай тэмцэх жил" болгон зарласантай холбогдуулан АТГ-аас авлига үүсэх, тархах нөхцөлийг арилгаж, шударга бус, ёс зүйгүй байдлыг таслан зогсоох, хууль бус үйлдэлтэй үл эвлэрэх, авлигыг үл тэвчих үзэл, хандлагыг төлөвшүүлэх, хүнд суртал,

чирэгдлийг арилгах, төрийн үйлчилгээний ил тод, нээлттэй байдлыг хангах, иргэдийг авлигын эсрэг шүгэл үлээхэд түлхэц үзүүлэх авлигын эсрэг "НЭГДЬЕ" үндэсний хэмжээний нөлөөллийн аяныг эхлүүлээд байна.

Олон улсын хамтын ажиллагаа, эрх зүйн туслалцаа харилцан үзүүлэх гэрээ болон бусад улс орны эрх бүхий байгууллагатай хамтран ажилласны дүнд нэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны явцад гадаад улс руу оргон зайлсан нэр бүхий 32 этгээдээс оршин суугаа улс, хаяг нь тогтоогдсон 8 этгээдийг шилжүүлэн авч, бусад 24 этгээдийг эрэн сурвалжлах ажлыг эрчимжүүлэн ажиллаж байна.

Төсвийн хөрөнгө, төрийн худалдан авах ажиллагаа, тендерийн дагуу хийгдэж байгаа бүтээн байгуулалт, барилга, дэд бүтэц, хот тохижилтын ажлын талаарх мэдээллийг тухайн газар дээр олон нийтэд ил тод байрлуулахтай холбоотой зохицуулалт, стандартыг бий болгож, хэрэгжүүлэх зорилгоор Стандарт хэмжил зүйн газар, Барилгын хөгжлийн төв, Нийслэлийн хөрөнгө оруулалтын газар, Нийслэлийн авто замын газартай хамтарсан ажлын хэсэг байгуулаад байна.

Шүүр ажиллагааг хэрэгжүүлэх зорилгоор авлигын гэмт хэрэгт ял шийтгүүлсэн этгээдийн мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийж, авлигын гэмт хэрэгт ял шийтгүүлсэн, нийтийн албанд ажиллаж байгаа албан тушаалтны мэдээллийг ЗГХЭГ-т хүргүүлсэн байна.

"Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөр-Авлигатай тэмцэх үндэсний стратеги (2023-2030)"-ийг Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль, Авлигын эсрэг хуулийг үндэслэн Монгол Улсын дунд хугацааны хөгжлийн зорилтот хөтөлбөрүүдийн хэрэгжилтийн хугацаатай нийцүүлж, мөн төрийн болон төрийн бус байгууллага, иргэд, олон нийтийн саналыг тусган 10 зорилго, 45 зорилт, 225 ажил арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр боловсруулж, төсөлд үр нөлөөний үнэлгээ, зардлын тооцоог Олон улсын хөгжлийн эрх зүйн байгууллагын дэмжлэгтэйгээр гүйцэтгэн уламжилснаар УИХ-аар хэлэлцэгдэж байна.

Олон улсын хамтын ажиллагааг өргөжүүлэн, гадаад улс орны авлигын гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, авлигатай тэмцэх туршлага судлах, албан хаагчдын мэргэжлийн ур чадварыг сайжруулах, шинэ техник, технологи нэвтрүүлэх, олон улсын конвенц, эрх зүйн туслалцаа харилцан үзүүлэх гэрээний дагуу хамтын ажиллагааны үр дүнг дээшлүүлэхэд ахиц гарган ажиллалаа.

Тайлант хугацаанд иргэн, хуулийн этгээдээс авлига, ашиг сонирхлын зөрчилтэй холбогдуулан ирүүлсэн өргөдөл, гомдол, мэдээллийг өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал, өргөдөл, гомдол, мэдээлэл 671 нэгжээр буюу 50.5 хувиар, гэмт хэргийн талаар гомдол, мэдээлэл 342 нэгжээр буюу 36.4 хувиар, нийтийн албан тушаалтны хүнд суртал, ёс зүйн талаарх гомдол 2.1 дахин, авлига, ашиг сонирхлын зөрчлийн талаарх гомдол мэдээлэл 240 нэгжээр буюу 75.2 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Энэ нь албан хаагчдын ажлын ачааллыг нэмэгдүүлж байгаа боловч нөгөө талаас Засгийн газраас авлигатай тэмцэх таван үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж байгаа нөлөө, иргэд, олон нийтийн зүгээс Авлигатай тэмцэх газарт итгэх итгэлийг хэмжих нэг үзүүлэлт, иргэдийн шударга бус зүйлтэй эвлэрэхгүй байх хандлагын илэрхийлэл гэж үзэж байна.

Хяналт шалгалтын үйл ажиллагаанд албан тушаалтны хөрөнгөжих, нуугдмал хөрөнгийг олж илрүүлэх чиглэлээр гадаад улс орны сайн туршлагыг судлах, эрх бүхий төрийн байгууллагатай хамтран ажиллах, чиг үүргийн уялдааг хангахад анхаарч ажиллав. Тухайлбал, 2023 оны эхний хагас жилд албан тушаалтны хөрөнгө орлогын мэдүүлгийн хяналт шалгалтаар хөрөнгө, орлого нь мэдүүлэг гаргагч, түүний гэр бүлийн гишүүдийн татварын орлоготой нийцэж байгаа эсэхийг хянуулахаар Татварын ерөнхий газартай хамтран ажилласнаар нийт 8.021.782.117 төгрөгийн татварын зөрчил илэрч, 569.547.422 төгрөгийн нөхөн төлбөр, торгууль, алданги ногдуулсан байна.

2023 оны эхний хагас жилд шалгагдсан гэмт хэргийн улмаас 2,429,100,076,011.28 (хоёр их наяд, 429 тэрбум, нэг зуун сая, далан зургаан мянга, арван нэг) төгрөгийн хохирол учирснаас мөрдөн шалгах ажиллагааны явцад 2,123,280,934,554.00 (хоёр их наяд, нэг зуун

хорин гурван тэрбум, хоёр зуун наян сая, есөн зуун гучин дөрвөн мянга, таван зуун тавин дөрөв) төгрөгийн хохирлыг нөхөн төлүүлж, үл хөдлөх, хөдлөх, байр, орон сууц, автомашин, тоног төхөөрөмж зэрэг 380,998,966,902.52 (гурван зуун наян тэрбум, есөн зуун ерэн найман сая, есөн зуун жаран зургаан мянга, есөн зуун хоёр) төгрөгөөр үнэлэгдэх эд хөрөнгө болон бэлэн мөнгийг битүүмжлэн хамгаалсан байна. Үүнийг өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал, гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирол 17.8 хувиар, нөхөн төлүүлэлт 71.8 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

2023 оны эхний хагас жилд 101 хэрэг шүүхээр эцэслэн шийдвэрлэгдэж, шүүхээр шийдвэрлүүлсэн хэрэг өмнөх оны мөн үеэс 23.2 хувиар өсчээ.

Цаашид, Байгууллагын 2023 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөний гүйцэтгэлийн түвшин, Авлигатай тэмцэх таван үйл ажиллагааны чиглэлээр төлөвлөсөн ажил, арга хэмжээг бүрэн ханган биелүүлэх, хэлтэс, албад хоорондын ажлын уялдааг ханган, эрсдэлд суурилсан хяналт шалгалт, урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх ажлын үр нөлөөг дээшлүүлэх, үйл ажиллагааг үр дүнд чиглүүлэхэд анхаарах шаардлагатай байна.

---000---